

Concept Gebiedsagenda Veenweiden de Meije – oktober 2024

Onderstaand concept Gebiedsagenda Veenweiden de Meije (grondgebied gemeente Woerden ten noorden van A12) is aangeleverd aan de Regionale Stuurgroep West om hen te informeren over de stand van zaken van de gebiedsagenda's in Utrecht-West.

Deze gebiedsagenda biedt de kaders en de doelen voor het landelijk gebied van Veenweiden de Meije. De uitdaging ligt vervolgens bij het gebied om in polderprocessen met elkaar de doelen -op voor hen passende wijze- te realiseren.

In de afgelopen maanden hebben we met gebiedspartijen en overheden hard gewerkt aan deze gebiedsagenda. Deze gebiedsagenda is nog niet af.

In het vierde kwartaal werken we hoofdstuk 6 uit. Daarna gaan we in gesprek de achterban van de gebiedspartijen.

In december verwerken we de opgehaalde informatie tot een eindconcept gebiedsagenda Veenweiden de Meije. Daarna wordt dit eindconcept aan de bestuurlijke begeleidingsgroep Veenweiden de Meije voorgelegd. In 2025 wordt de gebiedsagenda opnieuw besproken met de Regionale Stuurgroep West.

Concept Gebiedsagenda voor Veenweiden de Meije

Oktober 2024

versie 6 oktober 2024

Via wijzigingen bijhouden:

Colofon: concept 1.0, september 2024

Deze gebiedsagenda is opgesteld door:

De projectgroep Veenweiden de Meije, bestaande uit gemeente Woerden,
hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, provincie Utrecht, LTO Noord, AJK, Agrarisch
collectief Rijn, Vecht en Venen en Staatbosbeheer.

Inhoud

Inleiding	4
1. Gebiedsgerichte aanpak	5
2. Over Veenweiden de Meije	8
3. Dit zijn de gebiedspartijen	15
4. Opgaven en uitdagingen in het gebied	18
5. Hier werken we nu al samen aan	34
6. Hier willen we de komende jaren op inzetten	35
7. Hier zijn we (nu nog) niet mee aan de slag	35
8. Relevante ontwikkelingen en meekoppelkansen	35
9. Vervolg	38
Bijlage	40

Inleiding

Utrecht is een provincie om trots op te zijn. Gevarieerd met een grote verscheidenheid aan levensstijlen, culturen en met een rijke historie. Er zijn mooie natuur- en recreatiegebieden en fraaie cultuurlandschappen.

Dat willen we graag zo houden, en de boeren in Utrecht spelen daarin een cruciale rol als belangrijke beheerders en gebruikers van het landelijk gebied. Deze gebiedsagenda verkent wat er op ons af komt voor het deelgebied 'Veenweiden De Meije' –*daarmee bedoelen we hier vrijwel het hele landelijke gebied van de gemeente Woerden*– en wat boeren en andere gebiedspartijen daarin kunnen bijdragen. Hoe dat per polder wordt ingevuld willen we daarna verkennen in aparte polderprocessen, zodat maatwerk mogelijk wordt. Daarbij zien we een toekomst voor agrarische bedrijvigheid als basisvoorwaarde.

Lastige puzzel

Dit is belangrijk, want er staat veel op het spel. We staan met elkaar voor grote uitdagingen om onze directe leefomgeving gezond en leefbaar te houden. Die uitdagingen liggen met name op het gebied van de natuur en biodiversiteit, genoeg schoon drinkwater, omgaan met te veel of te weinig water en andere gevolgen van klimaatverandering. Steeds zichtbaarder wordt het dat we tegen de grenzen aan lopen van ons huidige systeem. Als gevolg hiervan zijn er internationale afspraken gemaakt om een kwaliteitsimpuls te geven aan de natuur en het water, en het tegengaan van klimaatverandering. Invulling hiervan vraagt ruimte. Tegelijkertijd vragen andere opgaven als duurzame energie en woningbouw ook fysieke ruimte. Dat is een ruimtelijke puzzel. Ook worden er landelijk besluiten verwacht over watervraag, waterberging en wateroverlast (2027). Dit vergt ingrijpende veranderingen met veel sociaaleconomische impact voor het gebied.

Nieuw evenwicht

Veel melkveehouders zijn onzeker over hun toekomst. Met deze gebiedsagenda hopen we meer duidelijkheid te geven voor de inwoners van het landelijk gebied van deelgebied Veenweiden de Meije. Samen willen we zoeken naar een nieuw evenwicht in het landelijk gebied, dat ervoor zorgt dat ook de generaties na ons kunnen wonen en werken in een leefbaar en vitaal gebied. De gebiedsagenda 1.0 markeert het beginpunt. Het is ook een teken van de veerkracht van het gebied. Want ondanks dat nog niet alles duidelijk is, is stilzitten geen optie. In de komende periode wordt de gebiedsagenda jaarlijks aangevuld met nieuwe polderprocessen, uitvoeringsprojecten en opgedane kennis en ervaring.

Een dergelijk nieuw evenwicht kunnen we alleen bereiken door een goede samenwerking tussen grondeigenaren, overheden, terreinbeheerders en belanghebbende organisaties. Deze gebiedsagenda is dan ook niet alleen van de provincie Utrecht en het is veel meer dan een uitwerking van het Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG). Het is een gezamenlijk document, waarin het landelijk gebied van Veenweiden de Meije centraal staat. **Let op:** hiermee bedoelen we het grondgebied van de gemeente Woerden ten noorden van de A12 (dus met uitzondering van polder Bijleveld en Reijerscop ten zuiden van de A12). Deze polders maken onderdeel uit van het deelgebied Utrechtse Waarden.

Verkenning van de opgaven

Dit document is de voorverkenning; een eerste stap van de verkenning van de opgaven, samenwerking en aanpak. Het is opgesteld door de projectgroep Veenweiden de Meije, bestaande uit Provincie Utrecht, gemeente Woerden, Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (HDSR), Agrarisch Jongeren Kontakt (AJK), LTO-Noord, Boeren Natuur Rijn, Vecht en Venen (RVV) en Staatsbosbeheer (SBB) onder begeleiding van Bram Bos (Wageningen University & Research). In juni, juli en september 2024 is in vijf bijeenkomsten gewerkt aan input voor het eerste concept dat nu voorligt. Begin september is een eerder concept voorgelegd aan de bestuurlijke begeleidingsgroep

(BBG). In het concept van nu voorligt is de opgehaalde informatie verwerkt. Dit concept is nog niet afgestemd met de achterban van de deelnemende partijen omdat nog wordt gewerkt aan Hoofdstuk 6. Wel is er ook bilateraal gesproken met diverse partijen. In het najaar vindt het gesprek over de uitdagingen en de opgaven voor Veenweiden de Meije in breder verband plaats. Daarna wordt duidelijker waar we als deelgebied de komende jaren concreet op polderniveau op willen inzetten. De opbrengst uit deze bijeenkomsten wordt in het vierde kwartaal verwerkt in de gebiedsagenda 1.0.

De vierde bijeenkomst van de projectgroep was op 4 september, de dag waarop naar buiten kwam dat het NPLG wordt ingetrokken. De doelen blijven echter staan. Hier is over gesproken; doorgaan of stoppen. Met elkaar heeft de projectgroep geconcludeerd dat zij zich wil blijven inzetten voor een vitaal en toekomstbestendig Veenweiden de Meije. We willen van deze gebiedsagenda een uitnodigend en inspirerend document maken, dat als praktische leidraad kan dienen voor gebiedspartijen om in polderprocessen aan de slag te gaan met de invulling. Het maken van concrete plannen voor de eigen polder, en over te gaan tot uitvoering. De basis daarbij is de vraag hoe agrariërs op een economisch volhoudbare manier kunnen bijdragen aan de realisatie van de doelen, en wat gebiedspartijen kunnen bijdragen.

De gebiedsagenda biedt de kaders en de doelen voor Veenweiden de Meije. De uitdaging ligt vervolgens bij het gebied om in polderprocessen met elkaar de doelen -op voor hen passende wijze- te realiseren.

1. Gebiedsgerichte aanpak

De gebiedsgerichte aanpak is verankerd in de Wet stikstofreductie en natuurverbetering (Wsn). Iedere provincie werkt dit uit in een eigen programma; voor de provincie Utrecht is dit het Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG). In het UPLG behandelen we voornamelijk 'wat' er moet gebeuren. 'Hoe' en 'waar' dit gaat plaatsvinden, wordt bepaald via de gebiedsgerichte aanpak (GGA), samen met de gebiedspartners uit de negen deelgebieden (Oostelijke Vechtplassen, Utrechtse Venen, Utrechtse Waarden, Veenweiden de Meije, Vijfheerenlanden, Eemvallei, Utrechtse Heuvelrug, Kromme Rijnstreek en Vallei Utrecht). Deze negen deelgebieden zijn vanuit de vijf landschapstypen in de provincie Utrecht tot stand zijn gekomen.

De gebiedsgerichte aanpak is voor de provincie Utrecht het proces waarin we samen met onze gebiedspartners werken aan de ontwikkeling van een vitaal, toekomstbestendig en duurzaam landelijk gebied. We volgen hierin de 'Utrechtse aanpak': we doen het samen, het gebied staat centraal en we gaan uit van een grote betrokkenheid en inbreng van de direct betrokkenen.

Tot gedragen oplossingen komen

Omdat in een gebied alle doelen en uitdagingen geografisch samenkomen en zich tot elkaar moeten verhouden, helpt het om per deelgebied te beschrijven wat er moet gebeuren. Het maakt inzichtelijk hoe alles zich in zo'n gebied tot elkaar verhoudt. Een dergelijke aanpak kan leiden tot spanningen en wrijvingen tussen verschillende belangen, maar ook tot oplossingen die zoveel mogelijk belangen en opgaven dienen. Het gebiedsproces maakt zichtbaar welke tegenstellingen er zijn en welke kwesties niet zomaar zijn op te lossen. Gebiedsprocessen gaan over het goede gesprek voeren, over het luisteren naar perspectieven en belangen van ieder om zo te komen tot gezamenlijke en gedragen oplossingen voor de opgaven natuur, water, landbouw, klimaat. Niet ieder doel wordt door iedere partij gedragen.

Gebiedsproces Veenweiden de Meije

In het gebiedsproces Veenweiden de Meije zijn de verschillende fases van een voorverkenning doorlopen. Zo is op initiatief van de gemeente in 2023 gestart met de gebiedsanalyse. In november

2023 ging de gebiedscoördinator van de provincie aan de slag. Met het ambtelijk kernteam is een stakeholderanalyse gemaakt, een governance-structuur (taken en rollen) opgezet en een inventarisatie van lopende processen en projecten uitgevoerd.

Vervolgens startte in juni 2024 het projectteam van gemeente Woerden, HDSR, provincie, LTO, AJK, SBB en RVV. Voor het opstellen van de gebiedsagenda is gestart in een smalle samenstelling met de belangrijkste stakeholders op deelgebiedniveau. In de polderprocessen kan de samenstelling anders zijn, omdat andere (belanghebbende) partijen deelnemen. Als projectteam hebben we uitgesproken wat onze drijfveren zijn, wat de voorwaarden zijn voor samenwerking, en waar we aan werken. Vanuit de veerkracht van het gebied werken we aan een duurzame toekomst voor Veenweiden de Meije. In de polders is kennis, ervaring en energie om aan de slag te gaan met polderprocessen.

Waar werken we aan

De gebiedsagenda schetst het kader voor de polderprocessen. Daarin wordt ook de ontwerpruimte (de mogelijkheden en instrumenten) geschetst waarmee gebiedspartijen samen aan de slag kunnen om met concrete maatregelen invulling te geven aan de doelen (uitvoeringsplan).

De gebiedsagenda is een document waarin we met elkaar bepalen wat we willen bereiken voor het landelijk gebied van de gemeente Woerden, ofwel voor het deelgebied Veenweiden de Meije. Het zal bestaan uit een balans tussen enerzijds de kaders (de opgaven) en anderzijds de mogelijkheden en ruimte om hier op polderniveau op in te spelen.

Het is van belang dat de gebiedsagenda inspireert en energie geeft. Het moet duidelijkheid geven op deelgebiedsniveau wat er speelt en waar we samen op in willen zetten. Er zullen kansen gezien worden. Maar tegelijkertijd zullen we ook eerlijk zijn over de blokkades en de meningsverschillen (de eerlijke boodschap).'

Projectgroep Veenweiden de Meije, 20 juni 2024

Samenvattend is de gebiedsagenda voor ons:

- Geen UPLG 2.0.
- Een 'levend' document dat regelmatig zal worden bijgesteld.
- Een samenstelling van de UPLG opgaven en de doelen vanuit het gebied zelf.
- Een document dat ruimte biedt en tegelijkertijd richting geeft aan de polderprocessen.
- Een agenda met een fasering: waar zetten we op in op de korte termijn, met oog voor de middellange en langere termijn?

1.2 Basisvoorwaarden

Het succes van deze gebiedsagenda, en de daaropvolgende polderprocessen, is mede afhankelijk van de realisatie van een aantal basisvoorwaarden. Dit zijn voorwaarden die belangrijk zijn om gemotiveerd aan de slag te kunnen gaan in de polderprocessen:

1. Met deze gebiedsagenda geven we duidelijkheid over de opgaven en doelen (de kaders), maar de specifieke invulling daarvan wordt vormgegeven in de polderprocessen.
2. Elk polderproces start met het in kaart brengen van de Ausgangssituatie via gezamenlijke factfinding. Denk bijvoorbeeld aan de daadwerkelijke stikstofemissie en weidevogels in het gebied.
3. Instrumenten en/of subsidies zijn of komen beschikbaar om agrariërs tegemoet te komen bij de realisatie van de opgaven. Veel van de opgaven hebben impact op de huidige

bedrijfsvoering van de agrariër. Het is van belang dat hiervoor gepaste compensatie kan plaatsvinden.

4. Duurzame samenwerking mogelijk in de polderprocessen. Het is van belang dat er voldoende middelen zijn om het polderproces en de maatregelen te financieren. Ook moet er een trekker zijn die het proces gaande houdt en alle betrokkenen 'bij de les' houdt. Daarvoor is substantieel geld en tijd nodig voor de betrokkenen, ook voor de lange termijn.
5. Beschikking over vrijkomende grond. Gebiedspartijen spannen zich gezamenlijk in om grond van stoppende boeren in het gebied te behouden voor de mensen en de gewenste functies in het gebied zelf inclusief de boeren.
6. Langjarige zekerheid. Om een transitie te kunnen inzetten, hebben agrariërs en terreinbeherende organisaties langjarige zekerheid nodig. Het gaat hierbij om bijvoorbeeld langjarige beheercontracten en pachtcontracten.
7. Ruimte in de ruimtelijke ordeningsregels voor agrarische ondernemerschap
8. Experimenteerruimte om met elkaar een aanpak, nieuwe maatregelen of een nieuwe vorm van samenwerking uit te proberen.
9. Monitoring van de resultaten, zodat ook het effect van de plannen duidelijk wordt.

Partijen als de provincie Utrecht, HDSR en de gemeente Woerden dringen - mede via hun koepels IPO, UvW en VNG - bij het Rijk aan om deze voorwaarden te realiseren.

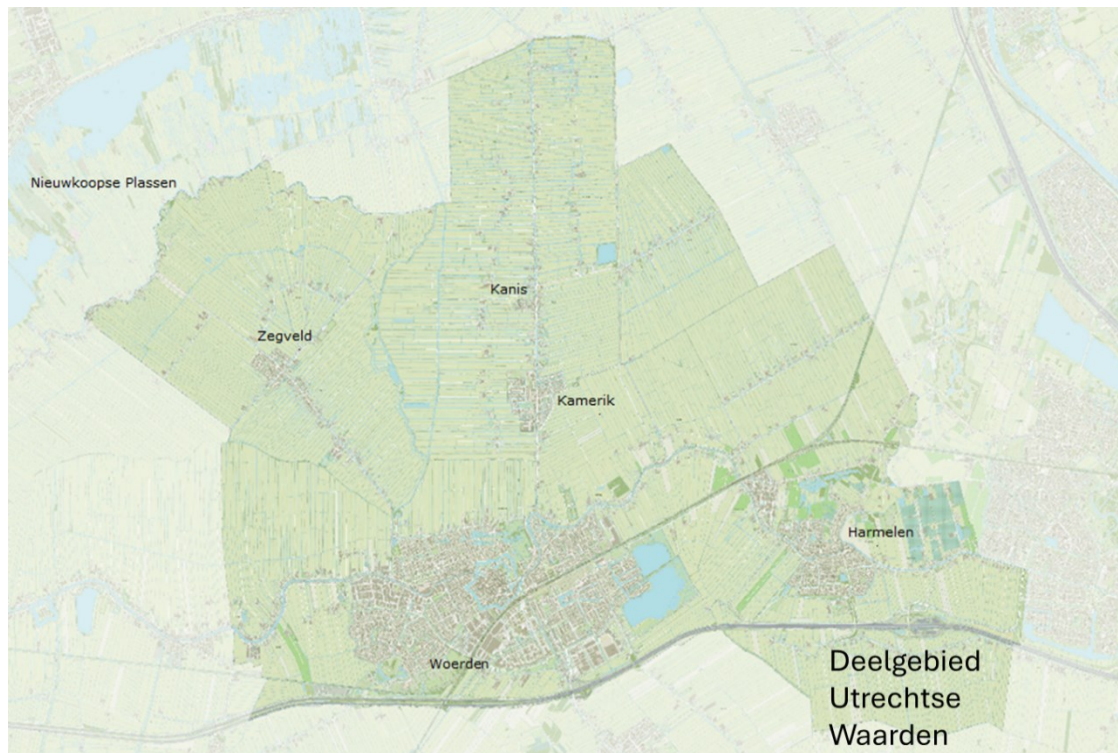
2. Over Veenweiden de Meije

Miland, Meijeland, mijn land. Dit eeuwenoude landschap verradt de hand van tientallen generaties agrariërs. Ontginners en boeren. Wat een zeer biodivers moeras was met verschillende planten en dieren, werd cultuurgrond voor akkerbouw. Een uitgebreid stelsel van sloten en vaarten voerde het water af en maakte de bodem bewerkbaar. En met die drooglegging begon ook de bodemdaling door inklinking en oxidatie van het veen. Windmolens verschenen om het water weg te pompen, veel later vervangen door gemalen op stoom, diesel en stroom. De akkerbouw maakte plaats voor grasland en melkveehouderij waarbij sommige blauwgraslanden ontstonden. En dat schiep ook ruimte voor dit landschap kenmerkende weidevogels als de grutto, de Kievit en de tureluur. Die geschiedenis lezen we nog steeds af in het landschap van Veenweiden de Meije. Vormgegeven en in stand gehouden door generaties van ondernemende bewoners.

2.1 Landschapstypes

Veenweiden de Meije is een cultuurlandschap van uitgestrekte polderlandschappen met een weids karakter. Het landschap is altijd aan verandering onderhevig geweest; vormgegeven door een samenspel van water, bodem, natuur en gebruik door de mens. Het deelgebied ligt volledig binnen de gemeente Woerden (gebied boven de A12) en daarmee ook binnen NOVEX-gebied 'Het Groene Hart'. Alleen de polder Bijleveld en Reijerscop binnen de gemeente Woerden is geen onderdeel van Veenweiden de Meije, maar van deelgebied Utrechtse Waarden. De gemeente omvat verschillende woonkernen en dorpen, waaronder Woerden, Harmelen, Kamerik, Kanis, Meije (deels), en Zegveld (zie kaart 2.1).

Kaart 2.1: Het kadastrale gebied van Gemeente Woerden met de woonkernen Zegveld, Kanis, Kamerik, Harmelen en Woerden. Alleen het gedeelte onder de A12, polders Bijleveld en Reijerscop zijn geen onderdeel van deelgebied Veenweiden de Meije.

De naam Veenweiden de Meije verwijst naar het pittoreske veenrivierviertje de Meije, dat de grens markeert tussen de provincie Utrecht en provincie Zuid-Holland bij Zegveld. De bodem van het deelgebied kenmerkt zich door een overgang van veengronden in het noordwesten naar rivierkleigronden afkomstig van rivier de Oude Rijn. Door deze rivier bestaan er veel verschillende bodemsoorten in Veenweiden de Meije. Het landschap is grofweg op te splitsen in twee landschapstypen: het veenontginningslandschap en het oeverwallenlandschap (zie kaart 2.5).

2.1.1 Het veenontginningslandschap

Ten noorden van de Oude Rijn ligt het grootste aaneengesloten veenweidegebied van Nederland. Een gedeelte hiervan ligt in Veenweiden de Meije. Dit gebied is tijdens de middeleeuwen gevormd, toen de graven van Holland rond de 11^e eeuw op grote schaal veenontginningen lieten uitvoeren. Het veengebied achter de oevers van de Oude Rijn, de Meije en de Amstel werd geleidelijk ontgonnen. Het land werd op planmatige wijze verdeeld in ontginningsblokken, opgemeten en gemarkeerd, en vervolgens onder strikte voorwaarden toegewezen aan veenontginners. Er werden rechte sloten gegraven en kades aangelegd, loodrecht op de ontginningsas. Deze vorm van ontginning, bekend als cope-ontginningen, vond bijvoorbeeld plaats rond Zegveld en Kamerik. Tegen het jaar 1300 was het hele veengebied in cultuur gebracht.

Direct na de ontginningen werden deze gebieden gebruikt als bouwland. Door de ontwatering zakte het veen echter al snel, wat ertoe leidde dat men overstapte op grasland en veeteelt. Het maaiveld daalde door deze inklinking, en vanaf de 15e eeuw werden windmolens gebruikt om water uit het gebied te pompen. Omdat de bodem steeds verder verzakte, moesten er rond de ontginningsblokken kaden worden aangelegd, voorzien van een poldermolen om het overtollige water af te voeren.

Om het land droog genoeg te houden om er te wonen en op te werken wordt dit gebied bemalen, wat leidt tot voortdurende bodemdaling in het gebied.

2.1.2 Het oeverwallenlandschap

Dit landschap ligt rondom rivier de Oude Rijn en bestaat uit oeverwallen die ontstaan zijn door de afzettingen van de rivier. Ze vormen als het ware een natuurlijke dijk. Dit gebied, met een bodem van zand en klei, is van oudsher een populaire vestigingsplek. De hogere ligging zorgde ervoor dat men droge voeten hield en het water snel kon afvloeien naar de Oude Rijn.

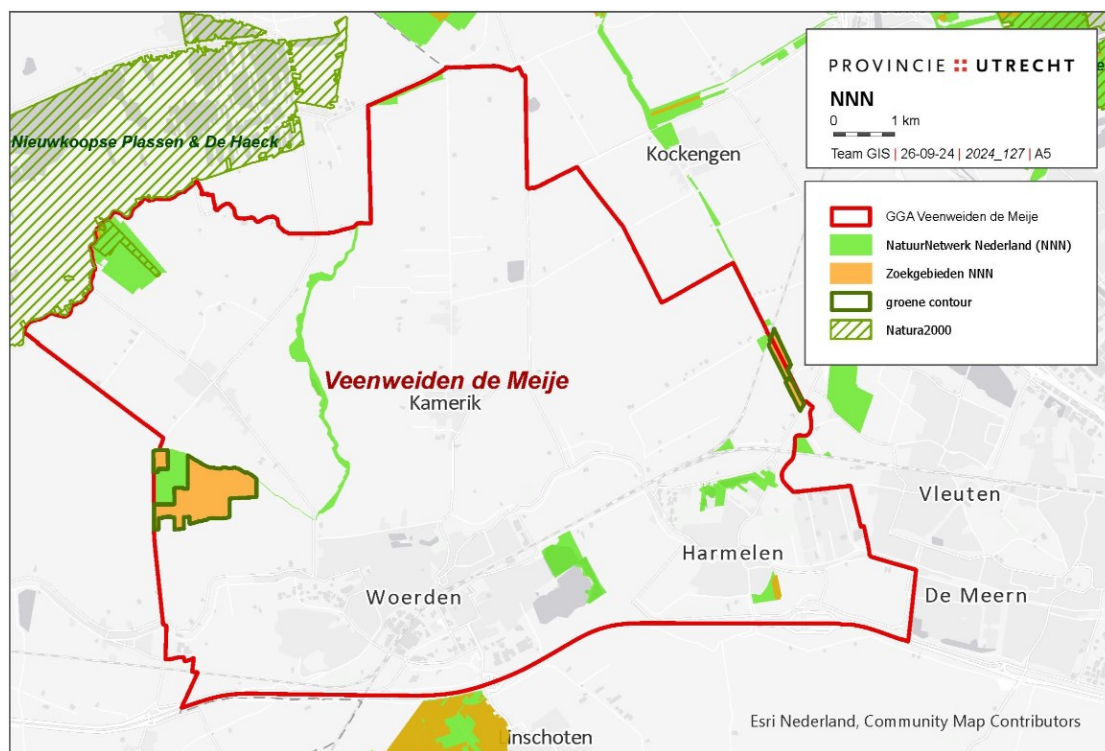
Dit landschap heeft een levendige en dynamische uitstraling. De bebouwing bestaat uit dorpskernen en linten waar de huizen op enige afstand van elkaar staan. Hieraan grenzen weilanden, boomgaarden en kassen met fruitteelt en tuinbouw. Tussen de bebouwing en boomgaarden bieden doorkijkjes af en toe uitzicht op het verderop gelegen veenweidelandschap. In 1850 was hier nog veel kavelgrensbeplanting te vinden, maar tegenwoordig is dat sterk afgenomen.

Deze zone heeft een directe relatie met de kernen/stad, o.a. voor recreatie en lokale voedselvoorziening.

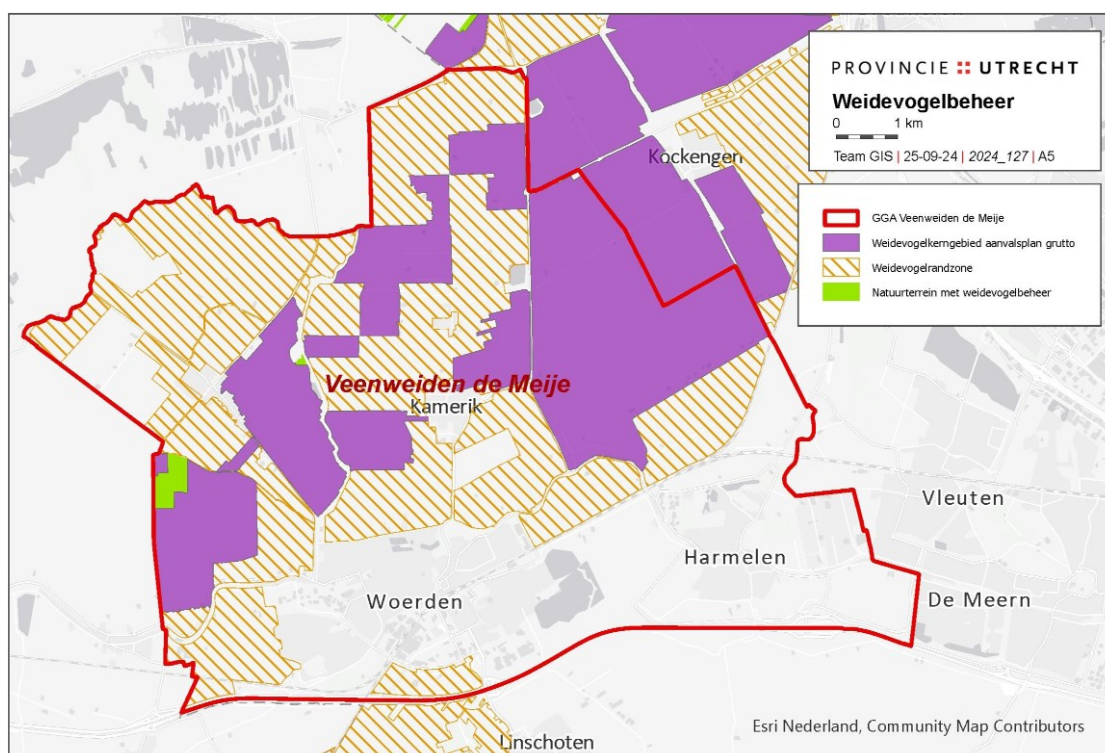
2.2 Natuur

Veenweiden de Meije omvat naast het uitgestrekte veenweidegebied ook enkele natuurgebieden, waaronder een gedeelte van het unieke natuurgebied de Nieuwkoopse Plassen en De Haeck. Dit is een Natura-2000 gebied, waarvan alleen de Schraallanden langs de Meije officieel deel uitmaken van het deelgebied Veenweiden de Meije. Rondom de Schraallanden langs de Meije ligt een natuurgebied dat deel uitmaakt van de NNN. De schraallanden samen met de NNN is 82 hectare groot. Van deze 82 hectare ligt 24 hectare in Natura-2000 reservaat. Dit reservaat heeft de laatste grote stukken schraalgrasland van West-Nederland. Er bevindt zich een zeldzame vegetatie van blauwgraslanden en veenmosrietlanden, die voor een unieke biodiversiteit zorgen. De natuur in dit gebied staat echter onder hevige druk door een stikstofoverschot, verdroging, verzuring door aanvoer van zeer nutriëntrijk water uit de Meije (bron: XX). Het gebied is van oorsprong een van de laagstgelegen gebieden, maar door de sterkere bodemdaling rondom, ligt het natuurgebied nu hoger dan de directe omgeving.

Deels rondom het Natura 2000-gebied, maar ook verspreid over de gemeente Woerden liggen kleinere natuurgebieden die onderdeel uitmaken van het Natuur Netwerk Nederland (NNN). In donkergroen is dat weergegeven op kaart 2.2. In de lichtgroene gebieden zijn de zoekgebieden voor natuur weergegeven, ook wel de Groene Contour-gebieden. De Groene Contour-gebieden zijn van belang voor het functioneren van het NNN, maar vallen (nog) niet onder het NNN.

Kaart 2.2: Natura-2000 en Natuur Netwerk Nederland (incl. zoekgebied Groen Groeit Mee)¹.

Kaart 2.3: Deze kaart laat het Aanvalsplan Grutto gebied zien in Veenweiden de Meije (paars) en daarnaast ook de weidevogelrandzones (raster). Zoals te zien gaat het om een groot gedeelte van het deelgebied.

¹ Natuurontwikkeling Breudijk is nog niet opgenomen op de kaart

Weidevogels

Vanwege het grote oppervlak aan veenweiden in de gemeente Woerden met blijvende graslanden, hebben deze gebieden een belangrijke functie voor weidevogels. Vrijwel het gehele gebied is aangewezen als weidevogelgebied vanwege de huidige aantallen, bestaande uit Aanvalsplan Grutto en weidevogelkerngebied en weidevogelrandzones (zie kaart 2.3). De gemeente Woerden bevat veel agrarische gebieden die meedoen met het ANLb (Agrarisch Natuur en Landschapsbeheer) en waar agrariërs zich inzetten voor het behoud van de weidevogels en andere vormen van agrarisch natuurbeheer.

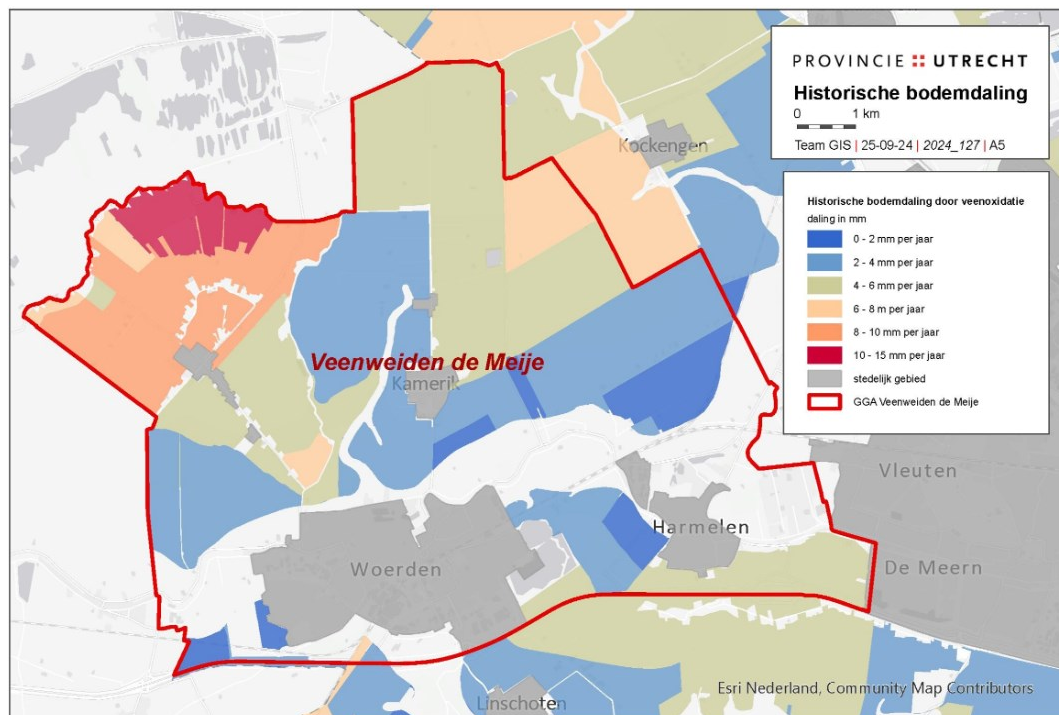
2.3 Water en bodemdaling

Om het laaggelegen veenlandschap bewoonbaar en bewerkbaar te houden is er een kunstmatig watersysteem ontwikkeld. Dit netwerk zorgt ervoor dat agrarische activiteit mogelijk is op de diepst gelegen polders. De belangrijkste wateren die als boezem fungeren in het gebied, zijn de Oude Rijn, de Grecht en de Meije. De hoofdwatgangen binnen de polders dienen voor het afvoeren van het water. Naast de boezemwateren en de hoofdwatgangen zijn er kilometers aan sloten in Veenweiden de Meije.

Water en bodemdaling zijn direct aan elkaar gelinkt. Om de agrarische activiteit, wegen en bewoning mogelijk te maken worden oppervlaktewaterpeilen daarop aangepast. In dit gebied liggen de slootpeilen tussen de 50 en 20 centimeter onder maaiveld. Op enkele plekken is de drooglegging groter dan 50 cm.

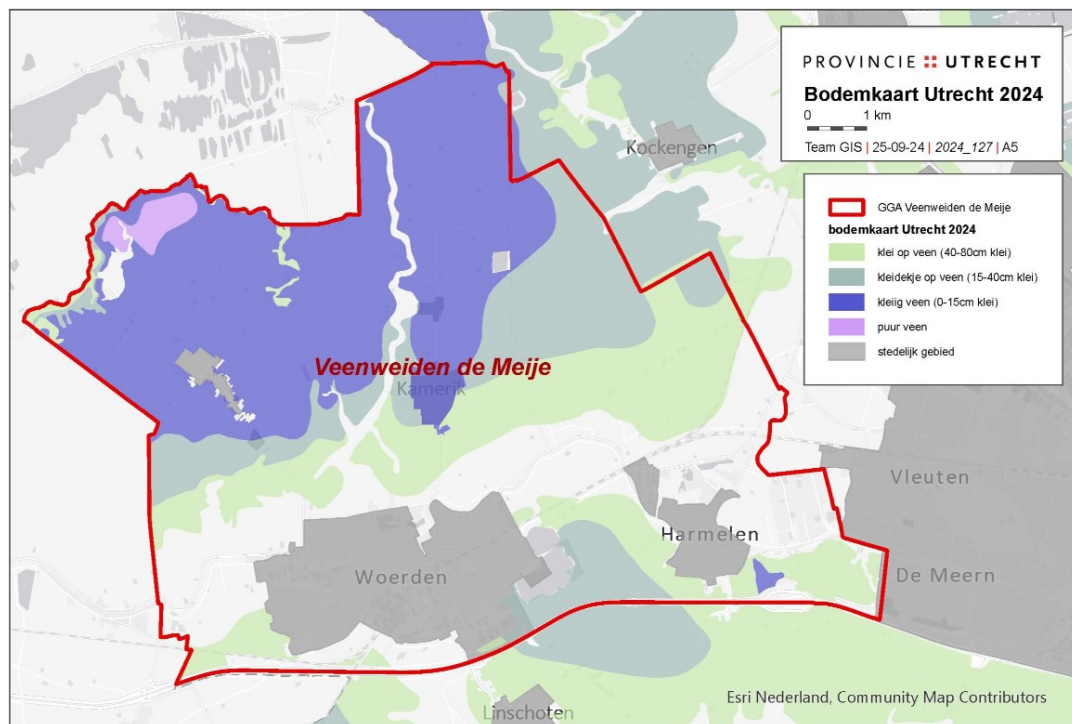
Met name in de zomer, als de grondwaterstand in het midden van de percelen hol komt te staan, wordt het veen grotendeels blootgesteld aan zuurstof en oxideert het. De organische stof van veen is zeer koolstofrijk en verdwijnt bij oxidatie als CO₂ in de lucht. Naast de CO₂-uitstoot zorgt dit ook voor bodemdaling en versterkt de verdroging in natuurgebieden. Om bodemdaling tegen te gaan, hebben delen van het gebied een beperkte drooglegging. Met toenemende bodemdaling en een toename van piekbuien komt hierdoor de klimaatbestendigheid van het gebied in gedrang. De kans op overstromingen neemt toe.

Dit gebied heeft een historie van bodemdaling, die al sinds de eerste ontginningen gaande is. Hieronder is een kaartje (zie 2.4) opgenomen met de historische bodemdaling vanaf ca 1960. Met name rondom Zegveld is sprake van een sterke bodemdaling.

Kaart 2.4: De gemeten historische bodemdaling vanaf ca 1960

De mate van bodemdaling hangt sterk samen met het bodemtype en de aanwezigheid van klei in de bodem. De bodem in Veenweiden de Meije is zeer heterogeen vanwege vroegere afzetting van klei door de Oude Rijn. Met de bodemkaart van 2024 kunnen we de bodem van Veenweiden de Meije grofweg in vijf categorieën opdelen (zie kaart 2.5). Daarbij gaat het om puur veen, kleilig veen (0-15 cm klei), kleidekje op veen (15-40 cm klei), klei op veen (40-80 cm klei) en minerale gronden (de oeverwallen).

Kaart 2.5: De verschillende bodemtypen in Veenweiden de Meije, met vooral in het Noordwesten het veen met een kleiner kleidek, en in de rest van het gebied veen met een groter kleidek rondom rivier de Oude Rijn. De oeverwallen (minerale gronden) zijn in wit aangegeven op de kaart.

Om bodemdaling in het gebied tegen te gaan, werken een aantal polders al met een waterinfiltratiesysteem (WIS). Deze systemen houden de (zomer)grondwaterstand zo gelijk mogelijk over het gehele perceel. Hierdoor vindt met name in de zomer minder bodemdaling en veenoxidatie (en daarmee CO₂-uitstoot) plaats. Waterinfiltratiesystemen vragen echter veel extra zoetwater en een forse investering. Het is dan ook van belang deze systemen in te zetten op de meest effectieve plekken.

2.4 Water en Natura2000

Voor de natuur in Natura 2000-gebied Schraallanden langs de Meije zijn hoge oppervlaktewaterpeilen nodig en dus de inlaat van voedselarm en basenrijk water. Dat water is op dit moment nog afkomstig uit de nutriëntenrijke rivier de Meije. In de loop van de tijd is veel voedselrijk water aangevoerd, met verrijking en verzuring van de bodem en verslechtering van de schrale natuurtypen tot gevolg (bron: Natuurdoelanalyse Nieuwkoopse Plassen & De Haeck, 2021). Door de aanleg van een waterverbinding met de Nieuwkoopse Plassen die, wordt de aanvoer van nutriëntenarmer water gerealiseerd, wat ten goede komt aan de water- en natuurkwaliteit in het Natura 2000-gebied. In 2024 is de verbinding aangelegd maar nog niet is aangesloten op het elektriciteitsnetwerk.

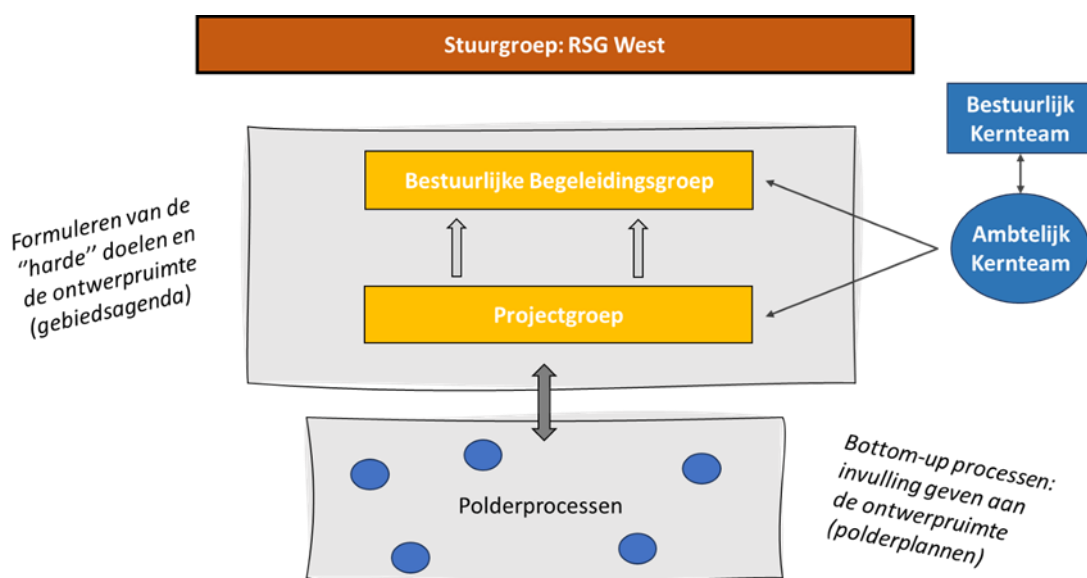
2.5 Landbouw

In het landelijke gebied van Veenweiden de Meije zijn in totaal 182 agrarische bedrijven, waarvan 107 melkveebedrijven. Deze melkveebedrijven hebben 4951 ha in gebruik. De intensiteit van de melkveehouderij ligt met 2,13 GVE/ha iets onder het gemiddelde van de provincie (2,19 GVE/ha). De gemiddelde melkproductie is 7690 liter per koe. De intensiteit uitgedrukt in liters per hectare is 13.548. Bij 99% van de melkveebedrijven wordt beweiding toegepast. Er bevinden zich 12 biologische bedrijven in het gebied (bron: Verdiepende Landbouwanalyse Provincie Utrecht, 2023). In het zuidoosten van Veenweide de Meije vindt met name gewasteelt (wat valt hieronder ?) plaats.

De agrarische bedrijven zijn onderdeel van het landschap. Het gebied heeft een open en weidse karakter met veel ruimte voor groen en water. Ongeveer de helft van de agrarische bedrijven doet aan verbreding, zoals natuurbeheer, stalling van goederen of diensten, huisverkoop, agrarisch loonwerk of duurzame energie.

3. Dit zijn de gebiedspartijen

In figuur 3.1 is de governance-structuur opgenomen voor de start van het gebiedsproces Veenweiden de Meije. Het gebiedsproces kent verschillende fases. In deelgebied Veenweiden de Meije staan we nog aan het begin. Het is mogelijk dat de governance-structuur in een volgende fase verandert. In de huidige fase (tot het eind van 2024) staat het opstellen van de gebiedsagenda centraal, met de focus op het deelgebied als geheel.

Figuur 3.1: Governance-structuur voor start gebiedsproces Veenweiden de Meije

De projectgroep met overheden en maatschappelijke partijen bespreekt de onderwerpen in een aantal sessies. Het ambtelijk kernteam vormt het schakelpunt en is verantwoordelijk voor de voorbereiding van de bijeenkomsten met de projectgroep en het schrijven van de gebiedsagenda. De bestuurlijke begeleidingsgroep weegt de belangen en stemt al dan niet in met de gebiedsagenda. Indien nodig wordt het bestuurlijk kernteam ingeschakeld. Tussentijds wordt gerapporteerd aan de Regionale Stuurgroep West, die de gebiedsagenda uiteindelijk vaststelt. De polderprocessen geven invulling aan opgaven en kunnen terecht bij het deelgebiedsproces voor richting en ondersteuning. De gebiedscoördinator voor Veenweiden de Meije is verantwoordelijk voor de gebiedsagenda en regisseur op deelgebiedsniveau en vormt de *linking pin* tussen de verschillende gremia.

Elke groep heeft een verschillende rol in het proces:

Naam	Welke partijen	Niveau	Welke rol t.a.v. gebiedsagenda?	Frequentie
Projectgroep (ambtelijke begeleidingsgroep)	Gemeente Woerden, Waterschap HDSR, Provincie Utrecht, LTO-Noord, BoerenNatuur RVV, AJK, Staatsbosbeheer. Optioneel: Recreatie, Landschap, actieve bewoner	Ambtelijk	Meedenken en meewerken aan gebiedsagenda	7 overleggen in 2024
Bestuurlijke begeleidingsgroep	Gemeente Woerden, Waterschap HDSR, Provincie Utrecht, LTO-Noord, Agrarisch BoerenNatuur RVV, NAJK, Staatsbosbeheer	Bestuurlijk	Instemmen met gebiedsagenda, vaststellen van polderplannen. Escalatie niveau voor ambtelijke begeleidingsgroep.	Minimaal 2 vergaderingen per jaar
Regionale Stuurgroep West	zie bijlage 2 (nog toevoegen)	Bestuurlijk	Vaststellen van gebiedsagenda. Borging realisatie totale UPLG-opgave.	n.t.b.
Ambtelijk Kernteam	Gemeente Woerden, Waterschap HDSR, Provincie Utrecht	Ambtelijk	Werkorganisatie, schakelt tussen ambtelijke begeleidingsgroep en bestuurlijke begeleidingsgroep.	Elke twee weken
Bestuurlijk Kernteam	Gemeente Woerden, Waterschap HDSR, Provincie Utrecht	Bestuurlijk	Escalatie niveau voor bestuurlijke begeleidingsgroep en ambtelijk projectteam.	Als daartoe aanleiding is

Tabel 3.2: Overzicht van de verschillende partijen binnen het gebiedsproces Veenweiden de Meije

3.1 Deelgebied-overschrijdende samenwerking

Provincie Zuid-Holland

De schraallanden langs de Meije maken onderdeel uit van het N2000-gebied Nieuwkoopse Plassen & de Haack, waarvan het grootste deel in de provincie Zuid-Holland ligt.

Afstemming met de provincie Zuid-Holland op ambtelijke en bestuurlijke niveau vindt plaats in de GGA Nieuwkoopse plassen. Hieraan nemen provincie Utrecht, gemeente Woerden en HDSR-deel.

Aanvullend vindt regelmatig afstemming plaats tussen de gebiedscoördinator Veenweiden de Meije (PU) en deelgebiedsmanager Nieuwkoopse plassen e.o. (PZH).

Deelgebied Utrechtse Waarden

De gemeente Woerden en HDSR nemen deel aan zowel het gebiedsproces Veenweide de Meije als

aan dat van Utrechtse Waarden. Hiermee is de verbinding en waar nodig samenhang tussen beide gebieden geborgd.

Deelgebied Utrechtse Venen

Aan de noordzijde grenst het deelgebied Veenweide de Meije aan het deelgebied Utrechtse Venen. Afstemming vindt plaats over grensoverschrijdende ontwikkelingen zoals voor natuur en water.

NOVEX Groene Hart

Binnen NOVEX Groene Hart werken Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen samen in een bestuurlijk platform om te komen tot een ontwikkelrichting voor het Groene Hart. Er is een ontwikkelperspectief² opgesteld. Momenteel is een realisatieagenda in voorbereiding. In de polderprocessen dient de realisatieagenda als kader (mits relevant) te worden meegenomen.

Fieldlab Groene Hart

In het Fieldlab Groene Hart werkt het samenwerkingsverband van Boeren met Perspectief, Stichting Wijland, KTC Zegveld, Veenweiden Innovatie Centrum (VIC) en BoerenNatuur aan de ontwikkelrichtingen voor de melkveehouderij in het (westelijk) veenweidegebied. Provincie Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht zijn betrokken bij het Fieldlab.

Delta regio Centraal Holland en Zoetwaterregio-west

Vanuit het Deltaprogramma zijn twee samenwerkingen relevant. In Centraal Holland werken Utrecht, Noord-Holland, Rijkswaterstaat en de waterschappen samen richting toekomstbestendige ruimtelijke ontwikkelingen (afstemming watersysteem en RO). In het Deltaprogramma zoetwater, voor dit gebied zoetwater regio west, staat het thema waterbeschikbaarheid centraal (zowel op landelijk als regionaal niveau). Onderzoek en maatregelen ten aanzien van de huidige en toekomstige vraag en aanbod van water worden in dit verband uitgevoerd.

² [Ontwikkelperspectief 1.0 Groene Hart 2050 | Bestuurlijk Platform Groene Hart](#)

4. Opgaven en uitdagingen in het gebied

De droom van deze Gebiedsagenda is dat de generaties na ons beschikken over een leefbaar en vitaal landelijk gebied van de gemeente Woerden. Met florerende agrarische bedrijven, met uitbundig zwermende grutto's en een waterrijke diverse agrarische natuur, uitgestrekt en uitnodigend voor de bewoners en bezoekers van gemeente Woerden.

De uitdagingen in Veenweiden en de Meije zijn groter dan ze ooit zijn geweest, onder andere omdat we aan meerdere doelen tegelijk werken. We willen een toekomstbestendige landbouw in het gebied behouden met perspectief voor de jonge opvolgers. Maar die toekomst is momenteel al onzeker vanwege voortschrijdende bodemdaling, dure grond, scherp stijgende kosten voor mestafzet en een melkprijs die alleen in goede jaren de daadwerkelijke kosten dekt. Daar komen de effecten van de - inmiddels onafwendbare - klimaatverandering bij, met onder meer veel grotere pieken en dalen in regenval en een afnemende toevoer van zoet water vanuit de Alpen door het krimpen van de gletsjers. En om voldoende en gezond drinkwater voor mens en dier beschikbaar te hebben zal ook ons grond- en oppervlaktewater van goede kwaliteit moeten zijn.

Tegelijk vragen ons land en de internationale gemeenschap erom dat we verdere klimaatverandering en de achteruitgang van de natuur tegengaan, ook in Veenweiden de Meije. Dat heeft potentieel grote gevolgen voor de agrarische sector, in het bijzonder voor melkveehouderij, omdat veel van de gestelde doelen hun huidige bedrijfsvoering direct raken. Daarnaast vragen plannen voor infrastructuur, wonen, bedrijventerreinen en energie ook ruimte in het gebied. Om de schaarse ruimte zo goed mogelijk te benutten, gaan we uit van de kracht en de kwaliteit van het landschap en worden opgaven zoveel mogelijk ruimtelijk gecombineerd.

4.1 Doelen en opgaven

In dit deel van de gebiedsagenda geven we een overzicht van wat we in het gebied willen bereiken. Een flink deel van deze doelen vloeit voort uit wetgeving en beleid van hogerhand (Rijk, EU). In de tekst noemen we ze dan ook wel 'opgaven'. Die term kan klinken als verplicht huiswerk, maar zo zien we het niet. De opgaven zijn ook in het belang van een vitaal landelijk gebied en van de mensen die daar wonen en werken.

We maken in dit overzicht onderscheid tussen de doelen die bij ons bekend zijn en de doelen die we in de nabije toekomst kunnen verwachten. Veel van de doelen liggen ook ten grondslag aan het Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG). Hoewel op het moment van schrijven de toekomst van dit NPLG ongewis is door wijzigend kabinetsbeleid, gaan wij er net als het Hoofdlijnenakkoord van het nieuwe kabinet vanuit dat de doelen zelf niet van tafel zijn.

Wat die doelen precies betekenen voor Veenweiden de Meije is op dit moment nog niet duidelijk. In het UPLG worden nog geen keuzes gemaakt waar welke opgave het beste gerealiseerd kunnen worden. In dit hoofdstuk proberen we toch zo goed mogelijk in te schatten wat ons deelgebied mag verwachten. In hoofdstuk 6 maken we dat concreter per polder in het gebied. Let wel: sommige opgaven zijn nog indicatief of in onderzoek.

Uitleg van de tabellen

Om zo duidelijk mogelijk te zijn wat de opgaven inhouden voor Veenweiden de Meije, hebben we per hoofdthema een tabel opgenomen waarin we op basis van beschikbare gegevens een schatting geven van elke opgave. Sommige schattingen zijn daarin wat zekerder dan andere. *Dit betekent dat in de loop van het proces de opgaven scherper en preciezer geformuleerd kunnen worden.* Opgenomen aantallen staan dus niet vast, maar geven wel een idee van de orde grootte. Daarnaast kunnen er ook opgaven bijkomen of veranderen. De wereld om ons heen verandert voortdurend en met deze gebiedsagenda willen we actueel blijven, zodat we ons zo goed mogelijk kunnen voorbereiden.

Een korte toelichting op de gebruikte termen in de tabellen:

Gebruikte term	Uitleg
Thema	Dit zijn de hoofdthema's waaronder de opgaven vallen. De hoofdthema's zijn water, natuur, klimaat, landbouw en stedelijke doelen.
Specificatie	Het specifieke doel of specifieke opgave. Er zijn meerdere opgaven per thema.
Bindend	Deze opgaven zijn onderdeel van internationale afspraken waar afspraken gemaakt zijn tussen Europa, Rijk en provincies.
Wordt bindend	Van deze opgaven verwachten we dat ze op termijn een bindend karakter zullen krijgen.
Niet bindend	Voor deze opgaven zijn nog geen bindende afspraken gemaakt tussen Rijk en provincies.

Termijn	De termijn waarbinnen de opgave gerealiseerd moet worden. Dit is vaak onderdeel van de gemaakte internationale afspraken.
Aanpak schaalniveau	Het door ons ingeschatte schaalniveau waarop we denken dat we de opgave moeten benaderen. (lokaal op polderniveau, op deelgebiedsniveau of op regionaal niveau).
Opgave bekend	Deze opgaven zijn bekend en doorvertaald naar Veenweiden de Meije.
Opgave indicatief	Deze opgaven zijn op basis van schattingen en berekeningen voor Veenweiden de Meije tastbaarder gemaakt.
Opgave in onderzoek	Voor deze opgaven is onderzoek nodig of ze zijn te onduidelijk om daar op dit moment een inschatting voor te maken voor Veenweiden de Meije.

Hieronder volgt een toelichting voor de opgaven voor water, natuur, klimaat, landbouw en de stedelijke opgaven. Dit wordt samenvattend weergegeven in de tabellen per opgave.

Water

Het Oude Rijngebied heeft op dit moment een robuust watersysteem. Met een robuust en duurzaam watersysteem wordt een systeem bedoeld dat bestand is tegen ongewenste situaties zoals wateroverlast of watertekort, veerkracht heeft voor het herstellen van deze ongewenste situaties, flexibiliteit heeft voor het aanpassen aan toekomstige situaties, en zowel nu als op lange termijn betaalbaar en beheerbaar is. Door het veranderende klimaat - met meer kans op wateroverlast en droogteproblematiek - is dit robuuste watersysteem niet meer vanzelfsprekend.

Met een hogere grondwaterstand willen we de veenoxidatie in het veenweidegebied beperken. Hierdoor neemt de waterbergingscapaciteit in het gebied af en de watervraag in de zomermaanden toe. Wij zien mogelijkheden om met het gebied te bewegen naar een drooglegging van gemiddeld 40 cm. Wanneer het oppervlaktewaterpeil verhoogd wordt tot deze drooglegging, verwachten wij dat de huidige manier van landbouwbedrijven haalbaar blijft. Wel neemt de wateroverlast en de watervraag toe. Voor de wateroverlast moeten maatregelen worden getroffen.

Wanneer de drooglegging kleiner wordt dan gemiddeld 40 cm, komt de huidige manier van landbouwbedrijven mogelijk in het geding en ziet het waterschap op dit moment geen mogelijkheden om de robuustheid van het watersysteem te garanderen. Als dit leidt tot een andere vorm van landbouw of grondgebruik, vergt dit nieuw instrumentarium, zoals functieverandering van agrarisch naar agrarisch met maatschappelijke doelen, herwaardering, afwaardering, waterbuffers, schadevergoeding etc. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn in overgangszones rond N2000-gebieden, waar het in verband met de specifieke hydrologische functie wenselijk kan zijn de drooglegging te verkleinen naar 20 tot 40 cm beneden maaiveld.

Daarnaast moet er -als buffer voor drogere perioden- meer water regionaal worden vastgehouden in de 5 à 10% laagste delen. Dat kan in de meeste gevallen niet per polder en zelfs niet per deelgebied worden georganiseerd, maar moet bovenregionaal worden aangepakt. Waterlichamen en watersystemen overstijgen immers de grenzen van het deelgebied. Vanuit de Deltaregio Centraal Holland wordt onderzocht welke maatregelen op welk schaalniveau een gewenst resultaat opleveren. Verwachting is dat medio 2025 duidelijk is welke maatregelen op hoofdwatersysteemniveau, boezemniveau en per deelgebied geagendeerd kunnen worden. Veel is afhankelijk hoe de

wateroverlastnormering er in de nabije toekomst uit komt te zien. Hier wordt de komende tijd zowel vanuit de regio als landelijk aan gewerkt.

Naast de capaciteit van het watersysteem, gaat ook de kwaliteit in de KRW-waterlichamen (zoals de Grecht, de Oude Rijn en Kockengen) achteruit (bron XX). De aanleg van groenblauwe dooradering kan bijdragen aan verbetering de waterkwaliteit en biodiversiteit. Voor de exoten zullen preventieve maatregelen genomen moeten worden.

De wateropgaven zijn van groot belang voor de toekomstbestendigheid van Veenweiden de Meije. Water is vitaal voor de toekomst van het gebied en is verbonden met veel andere opgaven (zoals bodemdaling, verzilting, natuur en biodiversiteit).

Thema	Specificatie	Bindend /wordt bindend / niet bindend	Termijn	Aanpak Schaalniveau	Opgave VdM (bekend, indicatief of in onderzoek)
Water	KRW (Kaderrichtlijn Water)	Bindend	2027	Polder	Bekend Opgaven voor ecologie en nutriënten in 7 KRW-waterlichamen: (opgaven voor ecologie en nutriënten): - Leidsche Rijn - Gerverscop - Oude Rijn - Grecht - Zegveld - Oud-Kamerik - Kockengen Opgave overige wateren: Realiseren goede waterkwaliteit in overige wateren (niet KRW-waterlichamen). Dit is een inspanningsverplichting vanuit de KRW.
Water	Robuust watersysteem	Wordt bindend	2027	Deelgebied	In onderzoek Hertoetsing normering wateroverlast. Oplossen van bestaande knelpunten in het watersysteem. Het inzetten op het robuuster maken van het bestaande watersysteem, bijvoorbeeld door de aanleg van natuurvriendelijke oevers.
Water	Waterkwantiteit (water- en bodem sturend)	Wordt bindend	verwacht 2026	Regionaal	Bekend We bewegen toe naar een oppervlakte waterpeilen en/of grondwaterstand van 40 cm onder maaiveld; en waar mogelijk naar 20 cm onder maaiveld -We minimaliseren de aanvoer van gebiedsvreemd water

				Polder/deelgebied/regionaal	-We reserveren 10% tot 20% van de polders voor waterberging, bij voorkeur de diepste delen. In onderzoek In gebiedsprocessen naar zoekgebieden t.b.v. waterberging (voor wateroverlast) en water vasthouden (voor droogte). Deze opgave is deelgebied overstijgend en moet vanuit een breder perspectief worden opgepakt.
--	--	--	--	-----------------------------	---

Tabel 4.1: Opgaven voor water in Veenweiden de Meije

Natuur

Er zijn voor Veenweiden de Meije diverse natuuropgaven. Binnen het deelgebied ligt een klein gedeelte van het stikstofgevoelige Natura 2000-gebied de schraallanden langs de Meije en onderdeel van de Nieuwkoopse Plassen & de Haeck. Provincie Zuid-Holland is hiervoor de eerstverantwoordelijke, omdat het grootste gedeelte binnen Zuid-Holland valt.

'Zonering rondom gebied (red. N2000-gebied), waarbij dichtbij het gebied natuur- en natuurinclusieve landbouw komen te liggen draagt bij aan een betere waterkwaliteit en minder stikstof uitstoot. Dit wordt in de gebiedsgerichte aanpak uitgewerkt met betrokken partijen.'

Natuurdoelanalyse Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (2021, PZH)

In het UPLG (1 juli 2023) is aangegeven dat de provincie Utrecht een overgangszone aansluitend aan het N2000-gebied Schraallanden langs de Meije ziet als zeer effectieve maatregel om de stikstofdepositie in dit gebied te verminderen en het hydrologisch systeem te herstellen. En hierdoor snel tot natuurherstel te komen. We merken echter op dat er gezien de landelijke ontwikkelingen er binnen de provincie momenteel een heroriëntatie plaatsvindt op de invulling van een overgangszone. In een volgende versie van de gebiedsagenda is mogelijk meer bekend hierover.

Momenteel wordt de aanleg van een 'bufferzone' rondom de schraallanden langs de Meije (binnen NNN; 58 ha) voorbereid. Het huidige inrichtingsplan dat naar verwachting binnenkort wordt uitgevoerd, omvat o.a. maatregelen voor hydrologisch herstel binnen de schraallanden. Met de aanleg van de bufferzone rond de Schraallanden langs de Meije (5 ha) wordt deels invulling gegeven aan het hydrologisch herstel ten behoeve van de schraallanden. Recent onderzoek over de aanleg van de bufferzone rond de Schraallanden langs de Meije wijst uit dat het zelfs mogelijk is dat de hydrologische maatregelen een positief effect hebben op het herstel van de natuur (2024, Kleijberg ecologie). De effecten van de hydrologische maatregelen worden gemonitord. De uitkomsten van de monitoring kunnen mogelijk leiden tot het bijstellen van de stikstofopgaven.

Door de provincie Zuid-Holland is opdracht gegeven voor een geohydrologische systeemanalyse voor de Nieuwkoopse Plassen. Dit onderzoek moet uitwijzen of er aanvullende (hydrologische) maatregelen nodig zijn. De uitkomsten van het onderzoek worden in 2026 verwacht. Voor de

vermindering van de wegzijging wordt door de Provincie Zuid-Holland in eerste instantie ingezet op maatregelen in de Meijegraslanden (binnen de N2000-begrenzing) en gericht in polders die aan het natuurgebied grenzen als de mogelijkheid zich voordoet.

Binnen de Schraallanden langs de Meije wordt **moerasnatuur** gerealiseerd. Daarmee wordt al deels invulling gegeven aan deze specifieke VHR-opgave.

In het deelgebied Veenweiden de Meije liggen er meerdere NNN-gebieden verspreid in het deelgebied, en ook zoekgebieden voor NNN- en Groene Contour-gebieden. Voor de NNN-gebieden lopen al uitvoeringstrajecten. Daarom maakt de realisatie van de NNN geen onderdeel uit van de polderprocessen. Met het grote oppervlak aan graslanden in Veenweiden de Meije is dit gebied ook bij uitstek geschikt voor weidevogels. Hiervoor is een agrarische opgave (VHR-agrarisch) en een **natuuropgave** (VHR-natuur). Tot slot is er ook een opgave voor het realiseren van **Groenblauwe dooradering** (GBDA). In de veenweiden gaat dit met name om blauwe dooradering.

Voor veel van deze opgaven is het begin al gemaakt (zie ook tabel 4.2). Inzet is om voor de extra hectares die nodig zijn voor de VHR-opgave zoveel mogelijk te combineren met NNN- en Groene Contour-gebieden.

Thema	Specificatie	Bindend / wordt bindend / niet bindend	Termijn	Aanpak Schaalniveau	Opgave VdM (bekend, indicatief of in onderzoek)
<i>Natuur</i>	Natura2000 Nieuwkoopse Plassen & de Haeck	Bindend	Geen termijn	Polder Regionaal	Bekend Goede staat van instandhouding van de natuur én geen achteruitgang/verslechtering In onderzoek Invulling mogelijke overgangszone aansluitend aan het N2000-gebied met verdergaande maatregelen om stikstofemissie te verminderen ten behoeve van het N2000-gebied. De aanpak voor N2000-gebied is mede afhankelijk van het beleid van Provincie Zuid-Holland voor de Meijegraslanden, onderdeel van de Nieuwkoopse Plassen. Vandaar dat dit op regionale schaal moet worden opgepakt.

Natuur	NNN (Natuur Netwerk Nederland)	Bindend	2027	Deelgebied	Bekend Provincie breed 1570 ha functieverandering naar natuur/ restopgave 535 ha Provincie breed 4264 ha inrichting natuur/ restopgave 1878 ha Opgave VdM: 136 ha realiseren (verwerven en functieverandering) en inrichten via de lopende uitvoeringstrajecten
	Groene Contour gebieden	Niet bindend	Geen termijn	Polder	Bekend 127 Ha begrensd zoekgebied Groene Contour Dit zoekgebied kan worden ingezet voor NNN of VHR-doelen.
Natuur	Agrarische natuur, open grasland (Europese Vogel en Habitat Richtlijn-)	Wordt bindend	2030 en 2050	Deelgebied	Indicatief 2030 Totale opgave provincie Utrecht: 8000 ha. Aandeel Aanvalsplan Grutto VdM: 13,7 %. Indicatieve opgave VdM: 1096 ha. Al gerealiseerd: 981 ha. Indicatieve restopgave VdM: 115 ha. Indicatief 2050 Totale opgave provincie Utrecht: 36000 ha. Aandeel Aanvalsplan Grutto VdM: 13,7 %. Indicatieve opgave VdM: 4932 ha. Al gerealiseerd: 981 ha. Indicatieve restopgave VdM: 3951 ha.
Natuur	Vogelgrasland (Extra VHR-doelen vanuit LVVN)	Wordt bindend	2030 en 2050	Deelgebied	Indicatief 2030 Totale opgave vogelgrasland provincie Utrecht: 600 ha, restopgave 529 ha. Indicatieve opgave VdM: 0-50 ha vogelgrasland In onderzoek 2050 Provincie breed 2000 ha vogelgrasland, restopgave 1929 ha. Opgave VdM: nog niet bekend
Natuur	Moersnatuur	Wordt bindend			Indicatief 2030 Totale opgave moerasnatuur provincie Utrecht: 82 ha, restopgave 37 ha. Indicatieve opgave VdM: 0 -37 ha moerasnatuur

					In onderzoek 2050 Provincie breed 273 ha moerasnatuur, restopgave 228 ha. Opgave VdM: nog niet bekend
<i>Natuur</i>	GBDA (Groen-blauwe-dooradering)	Bindend	2030	Deelgebied	Bekend Totaal landelijk gebied VdM 6684 ha. Gerealiseerd aan GBDA: 401 ha (dit getal is een schatting, onder voorbehoud). Percentage is daarmee voorlopig 6%. Opgave VdM: 4% extra in 2030 Opgave VdM: 267 ha (onder voorbehoud)

Tabel 4.2: Opgaven voor natuur in Veenweiden de Meije

Klimaat

Om klimaatverandering tegen te gaan zijn er opgaven voor methaan- en CO₂-uitstoot uit het landelijk gebied. Zo is er een opgave voor **methaanreductie** afkomstig van de veehouderij en van natte natuur. Daarnaast is er een opgave voor **nieuw bos** (CO₂ vastleggen), maar dit betreft slechts een klein zoekgebied voor deelgebied Veenweiden de Meije.

Tot slot gaat het om **reductie van CO₂ uit de veenweidengebieden** met een kleidek van ≤ 40 cm. Dit gaat om ongeveer de helft van het oppervlak van Veenweiden de Meije. Deze gebieden hebben met name te maken met veenoxidatie, met als gevolg CO₂-uitstoot, uitspoeling van nutriënten en bodemdaling. Uit het Nationaal Onderzoek Broeikasgassen blijkt dat met een drooglegging van 40 cm onder maaiveld in combinatie met een waterinfiltratiesysteem goede resultaten behaald kunnen worden op gebied van CO₂-reductie. Hierdoor kan op een aantal plekken kan het oppervlaktewaterpeil en/of grondstand hoger worden. Dit hogere peil kan slim worden gecombineerd met andere doelen zoals natte natuur of waterberging. We zijn ons ervan bewust dat dergelijke oppervlaktewaterpeil en/of grondwaterstand gevolgen kunnen hebben voor de huidige bedrijfsvoering van veehouderijen. Dit is een opgave die samen met het gebied verder moet worden ingevuld.

Thema	Specificatie	Bindend / wordt bindend / niet bindend	Termijn	Aanpak Schaalniveau	Opgave VdM (bekend, indicatief of in onderzoek)
<i>Klimaat</i>	Methaanuitstoot veehouderij	Bindend	2030	Polder	Indicatief Provincie breed: 0,3 Mton CO ₂ -eq Totaal melkvee PU: 93690 Totaal melkvee VdM: 8533 Aandeel: 9,1% van de totale opgave. Opgave VdM: 0,03 Mton CO₂-eq

Klimaat	Methaanuitstoot natte natuur	Bindend	2030	Polder	In onderzoek
Klimaat	CO ₂ -reductie veen	Bindend	2030	Polder	Indicatief Provincie breed: 0,09Mton CO₂-eq Totaal ha veengronden in PU: 25.557 ha Totaal ha veengrond VdM: 6.684 ha Opgave VdM: 0,03 Mton CO₂ reductie uit veengronden (SOMERS 2.0³) Gerealiseerd: - volgt XX ha drooglegging ≤ 40 cm XX ha AWIS XX ha PWIS
Klimaat	Bossenstrategie (aanleg bos)	Bindend	2030	Polder	Bekend Aangewezen zoekgebied aan de oostkant van VdM, verder geen concrete opgave.

Tabel 4.3: Opgaven voor klimaat in Veenweiden de Meije

Landbouw

De agrariërs in Veenweiden de Meije zijn de hoofdbeheerders van het landschap. Zij beheren dit gebied al generaties lang. De agrariërs staan dan ook zelf aan het roer voor het bereiken van de opgaven en het doorvoeren van de veranderingen die nodig zijn voor een toekomstbestendig landelijk gebied. Een economisch rendabele landbouw, met perspectief op de langere termijn, is daarvoor een belangrijke randvoorwaarde.

Als het gaat om perspectief voor de landbouw ligt in de provincie Utrecht de focus op:

1. **Een rendabele bedrijfsvoering.**

Versterking van het verdienmodel door het stimuleren van een beloning die in verhouding is met de duurzame prestaties van de agrariër. Die beloning wordt niet alleen genenereerd door de overheden (provincie, waterschappen) maar ook door de markt en de ketenpartijen (denk aan industrie, supermarkten). De provincie kan dit niet alleen, maar heeft wel een aantal instrumenten, zoals vergoedingen voor ecosysteemdiensten (zoals Agrarisch Natuur en Landschapsbeheer (ANLb)), subsidieregelingen gericht op de stimulering van korte ketens en nieuwe teelten.

2. **Duidelijkheid omtrent doelen.**

Duidelijkheid bieden over doelen voor bedrijven aan de hand van doelsturing. Daarmee wordt bedoeld dat het doel wordt gesteld, maar dat de weg ernaar toe vrij door de agrariër is in te vullen, bijvoorbeeld via een polderproces. Ondernemers kunnen dus zelf bepalen hoe zij hun bedrijf ontwikkelen, waarbij zij toewerken naar de doelen en inzichtelijk maken dat de

³ Het registratiesysteem SOMERS (Subsurface Organic Matter Emission Registration System) is ontwikkeld om de landelijke CO₂-uitstoot reductie in het veenweidegebied jaarlijks bij te houden. Met SOMERS 2.0 zijn rekenregels opgesteld om de toekomstige uitstoot te bepalen onder gestandaardiseerde omstandigheden.

doelen worden gehaald, bijvoorbeeld met behulp van KPI's (Kritieke Prestatie Indicatoren). Monitoring op de doelbereik is hierbij erg belangrijk.

Thema	Specificatie	Bindend / wordt bindend / niet bindend	Termijn	Aanpak Schaalniveau	Opgave VdM (bekend, indicatief of in onderzoek)
<i>Landbouw</i>	Stikstofreductie	Bindend	2035	Polder	Bekend Daling van ammoniakemissie van 46% t.o.v. 2018. Totale reductie van 2.359 kton (van 5.093 kiloton ammoniak in 2018 naar 2.734 kiloton in 2030) Doelsturing op bedrijfsniveau naar een reductie van 30% op stal- en veldemissie (bemesting, beweiding) dat overeenkomt met een streefwaarde 40 kg N per ha/ jaar in 2035. Stikstof nu in VdM: 68,4 N kg/ha/jaar Opgave VdM: reductie van 28,4 kg n/ha/jaar
<i>Landbouw</i>	Stikstofreductie	Niet bindend	2050	Polder	Streven naar natuurinclusieve landbouw passend in overgangszone ⁴ .
<i>Landbouw</i>	Economisch rendabele landbouw	Bindend		Polder	Randvoorwaardelijk voor het toekomstperspectief van de agrariër en het behalen van de doelen.

Tabel 4.4: Opgaven voor landbouw in Veenweiden de Meije

Stedelijke opgaven

Aanvullend op de opgaven in het landelijk gebied zijn er ook opgaven voor het stedelijk gebied. Veel van de stedelijke opgaven vragen ook om ruimte en kunnen waar mogelijk meegekoppeld worden bij de aanpak van bovenstaande doelen. We onderzoeken of er meekoppelkansen zijn die bijdragen aan perspectief voor de landbouwsector in ons gebied. Denk bijvoorbeeld aan ontwikkeling van recreatie, agroforestry en korte ketenafzet. In onderstaande tabel staan de opgaven voor zover op het moment van schrijven bekend. We verwachten eind 2025 een completer beeld te hebben.

⁴ De reductie opgave kan op bedrijfsniveau afwijken van de reductie opgave op deelgebiedsniveau.

Thema	Specificatie	Bindend / wordt bindend / niet bindend	Termijn	Aanpak Schaalniveau	Opgave VdM (bekend, indicatief of in onderzoek)
Wonen	Woningbouw locaties	Wordt bindend		Deelgebied	Woerden en de andere Utrecht-West gemeenten binnen Groene Hart stellen uitvoeringsprogramma/Regionale Investeringsagenda op bij NOVEX. Potentiële projecten o.a.: Harmelerwaard, Veenetië (experimentele drijvende woonwijk).
				Polder	Kleinschalige uitbreidingen ten behoeve van vitaliteit voor de kern, of ruimte-voor-ruimte ontwikkelingen bij Kamerik, Harmelen, Kanis en Zegveld.
Mobiliteit	Oostelijke randweg	Wordt bindend	2024	Deelgebied	De oostelijke randweg: verkenning, eind dit jaar een go/no go-besluit voor verder onderzoek. Pas dan wordt naar tracés etc. gekeken. Ruimtebeslag ca. 10 ha.
Economie	Schuifruimte-locaties	Bindend	Vanaf 2024	Deelgebied	2 Locaties: Van Zwietenweg (Woerden) en Putkop (Harmelen)
Economie	Extra locaties (lokale en regionale) bedrijventerrein	Wordt bindend	2040	Deelgebied /Regionaal	Zoektocht nieuwe schuifruimte bedrijvenlocatie(s) in gemeente Woerden tot 2040 opgave van maximaal 12 ha. Eerst zoeken naar inbreidingslocaties. Regionale bedrijventerreinen: zoektocht gaande in U10/ Utrecht-West gebied tot 2040; 20 tot 30 ha.
Gebiedson- twikkeling	Herontwikkeling glastuinbouw gebied Harmelerwaard	Verken- ning		Deelgebied	De verkenning van de transformatie is gestart. Het is nog niet bekend wanneer de herontwikkeling start. Het glastuinbouwgebied zelf heeft een omvang van ca. 100 hectare. Bij de transformatie wordt breder gekeken dan het plangebied.
Energie	Zonnevelden	Niet bindend		Deelgebied	Indien zonnevelden worden aangelegd, dan moeten deze een bijdrage leveren aan het remmen van bodemdaling en/of het realiseren van waterberging hierbij rekening houdend met weidevogelbeheer.

<i>Energie</i>	Windmolens	Wordt bindend		Deelgebied	De gebieden Barwoutswaarder en N212 Ir. Enschedeweg zijn aangemerkt als nader te onderzoeken locatie voor windenergie voor de opgave na 2030. Geen grootschalige windenergie zullen oppakken in de overige onderzoeksgebieden in de gemeente.
<i>Drinkwater winning</i>	Grondwaterwinningsgebied	Bindend	Geen termijn	Polder	Het winnen van drinkwater vindt plaats in een grondwaterbeschermingsgebied met beperking in landgebruik vanwege hydrologische kwetsbaarheid. In het buitengebied van gemeente Woerden liggen twee waterwingebieden: 1. Pompstation Hoge Boom, Kamerik, een waterwinningslocatie van drinkwaterbedrijf Oasen. 2. Pompstation Linschoten, gelegen in de driehoek Linschoten-Montfoort-Woerden.

Tabel 4.5: Stedelijke opgaven in Veenweiden de Meije

4.2 Doelen die potentieel strijdig zijn

Deze gebiedsagenda is geschreven met het idee dat we de hoeveelheid aan doelen kunnen bereiken met elkaar, en dat ze de moeite waard zijn. We willen echter niet naïef zijn: dat zal niet altijd eenvoudig zijn. Sommige doelen zijn op zichzelf al een bijzonder grote uitdaging, en bij de realisatie kunnen verschillende doelen elkaar ook nog onderling in de weg zitten.

Zo zien we zelf al dat de volgende doelen elkaar potentieel strijdig zijn:

1. De gewenste verhoging van het oppervlaktewaterpeil en/of grondwaterstanden om bodemdaling en veenoxidatie tegen te gaan (vanwege klimaat), botst met de huidige bedrijfsvoering van melkveehouders, maar ook met de voorkeur om alleen gebiedseigen water te benutten (dat extra water moet dan wel beschikbaar zijn), én met het doel om bij piekbuien wateroverlast te voorkomen (vanwege de verminderde bergingscapaciteit van de polders).
2. Een verhoging van het oppervlaktewaterpeil en/of grondwaterstanden kan daarnaast ook leiden tot een (tijdelijk) negatief effect op de waterkwaliteit, door de toename van uitspoeling van nutriënten zoals fosfaat.

3. Veel van de opgaven in 4.1 kunnen leiden tot verandering van de huidige bedrijfsvoering van de agrariërs, waar tot op heden nog geen goede vergoeding tegenover staat.
4. Het aanleggen van nieuw bos (Bossenstrategie) kan strijdig zijn met het doel om het areaal aan weidevogelgebied (VHR agrarisch en natuurlijk) te vergroten, vanwege de verhoogde predatiedruk die dat tot gevolg heeft en vogels zich bij voorkeur vestigen in een open landschap.
5. De wens om recreatiemogelijkheden in het gebied te vergroten, kan het gewenste effect inperken van het vergroten van het areaal aan weidevogelgebied door een toename van verstoring van broedvogels. Tegelijk is versterking en vergroting van de weidevogelpopulaties natuurlijk ook een kans om de recreatieve waarde van het gebied te vergroten.
6. Het aanleggen van natte natuur (VHR-natuur) kan tot gevolg hebben dat de methaanuitstoot uit die moerasgebieden toeneemt, wat botst met het doel de broeikasgasemissie omlaag te brengen.
7. De afschaffing van de derogatie vergroot de kans dat melkveehouders hun koeien permanent gaan opstallen, wat strijdig is met de maatschappelijke en dierwaardige wenselijkheid van weidegang.
8. Verschillende doelen (zoals meer natuur en bos, plekken voor waterberging en woningbouw, vragen om extra ruimte die per definitie schaars is.
9. De huidige onkostenvergoeding voor groenblauwe diensten is niet verenigbaar met een gezonde bedrijfseconomie, omdat erop of zelfs onder de daadwerkelijke kostprijs wordt betaald en er geen lange termijn perspectief wordt geboden
10. De aanleg van bos, duurzame energie opwekken en watermaatregelen kunnen ten koste gaan van de waarde die we op dit moment hechten aan het typische open veenweiden landschap met koeien en weidevogels.
11. De strak geformuleerde RO-kaders werken tegengesteld aan verandering in bedrijfsvoering, benutting van percelen en een nieuwe invulling van bouwvlakken en gebouwen.

4.3 Doelen die van elkaar afhankelijk zijn

De hierboven geïdentificeerde tegenstellingen tussen doelen zijn niet altijd per definitie onvermijdelijk. In sommige gevallen is de realisatie van het ene doel zelfs voorwaardelijk voor de realisatie van een andere. Zo vereist *behoud* van het waardevolle cultuurlandschap *beheer*; dat gebeurt nu vooral door agrariërs. Om dat beheer ook in de toekomst betaalbaar te houden, is een toekomstbestendige landbouw nodig, waarin agrariërs voldoende verdienvermogen hebben. Dat is dan ook een van de belangrijke uitgangspunten voor de polderprocessen, die op deze gebiedsagenda volgen.

4.4 Doelen die ruimtelijk te combineren zijn

In andere gevallen zijn verschillende doelen ruimtelijk te combineren, waardoor de druk op - of de strijd om - ruimte elders minder groot wordt. Denkend vanuit de aard van de bodem en het watersysteem ('water- en bodem sturend') kunnen we vier gebieden binnen deelgebied Veenweiden de Meije aanwijzen die grotendeels overeenkomen met het aanwezige bodem- en watersysteem. Vervolgens kan uit een analyse blijken dat het efficiënter en logischer is om sommige opgaven te realiseren in het ene gebied (i.p.v. het andere), puur op basis van de fysische kenmerken van het gebied. De vier gebieden hebben we aangewezen op basis van verschillende kaarten, namelijk de

bodemkaart van 2024, de kaart met historische bodemdaling, de hoogteliggingskaart, de kaart met natuurgebieden en met behulp van informatie van het waterschap.

Onderstaande theoretische benadering op basis van de fysieke kenmerken houdt geen rekening met de economische en sociale kenmerken. In polderprocessen komt dit bij elkaar en wordt hierover het gesprek gevoerd.

De vier gebieden die we tot op heden kunnen aanwijzen, zijn als volgt (zie ook kaart 4.4):

1. *Veen (met kleidek ≤ 40 cm)*

Deze gebieden kenmerken zich door het veenpakket dat relatief dicht tegen de oppervlakte zit. Ze liggen met name in het noordwestelijk gedeelte van het deelgebied en omvatten zo'n 50% van de aanwezige grond. In de bodemkaart omvat dit de gebieden die vallen onder de categorieën 'puur veen', 'kleiig veen' en 'kleidekje op veen'. Wat opvalt bij deze gebieden is dat de historische bodemdaling groter is vergeleken met de rest van Veenweiden de Meije, met als gevolg dat deze gebieden ook dieper liggen. Deze gebieden tellen mee voor het klimaatdoel om CO₂ te reduceren uit veenbodems als gevolg van veenoxidatie.

2. *Klei op veen (met kleidek ≥ 40 cm ≤ 80 cm)*

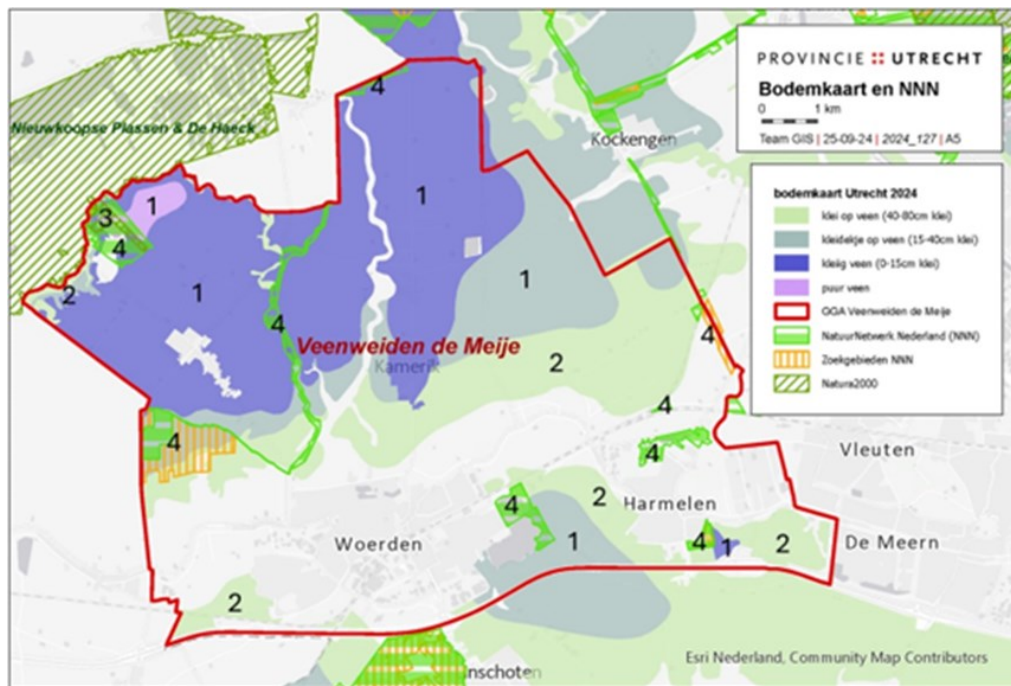
Dit zijn de gebieden met een groter kleidek op het veen. Deze gebieden liggen rondom de Oude Rijn. Hier is de historische bodemdaling aanzienlijk minder, doordat de kleilaag het veen als het ware 'bescherm't tegen zuurstof en daarmee tegen oxidatie. Deze gebieden liggen dan ook hoger dan de veengebieden met een kleidek van minder dan 40 cm.

3. *Natura2000*

Veenweiden de Meije kent één Natura2000-gebied dat deel uitmaakt van de Nieuwkoopse plassen en grotendeels in de provincie Zuid-Holland ligt. Het gaat hier om de Schraallanden langs de Meije. Dit is stikstofgevoelige natuur. De Schraallanden langs de Meije bevatten de laatste grote stukken schraalgrasland van West-Nederland, met zeldzame planten. Het gebied is van oorsprong een van de laagstgelegen gebieden, maar ligt inmiddels juist hoger, omdat de gebieden om de Schraallanden heen gedaald zijn door veenoxidatie.

4. *Natuur Netwerk Nederland (NNN, bestaand en zoekgebieden)*

Er zijn NNN-gebieden in Veenweiden de Meije die ecologische verbindingen creëren en de natuur en biodiversiteit herstellen. Kenmerkend voor deze gebieden is dat de slootpeilen relatief hoog liggen. Met name de nattere opgaven kunnen in deze gebieden gerealiseerd worden.

Kaart 4.4: Indeling in de vier verschillende gebieden met grotendeels dezelfde karakteristieken⁵

Volgend uit deze indeling van vier gebieden op basis fysieke kenmerken zijn de volgende kansen en mogelijkheden om doelen te combineren:

- Om bodemdaling tegen te gaan en de uitstoot van broeikasgassen maximaal te beperken is verhoging van de grondwaterstand noodzakelijk onder veenbodems. Dat is min of meer te bereiken door verhoging van het (sloot)peil, of nog preciezer en gelijkmatiger met waterinfiltratiesystemen (WIS). Met de huidige kennis vanuit het onderzoeksprogramma naar de uitstoot van broeikasgassen (NOBV) is een verhoging van het oppervlaktewaterpeil (naar gemiddeld -40 cm en waar mogelijk tot maximaal -20 cm onder maaiveld) nodig in gebieden die vooral uit veen bestaan (kleidek $\leq$ 40 cm). Dat wijkt in dit deelgebied niet erg af van de huidige situatie, omdat hier de slootpeilen al tussen 50 en 20 centimeter onder maaiveld liggen. Slechts op enkele plekken is de drooglegging groter dan 50 cm. (Bron: Actueel Hoogtebestand Nederland).
- In gebieden met een kleidek $>$ 40 cm kan er naar mogelijkheden worden gezocht om het oppervlaktewaterpeil en/of de grondwaterstand zodanig te verhogen dat ook hier het veen wordt beschermd van oxidatie. De verwachting voor deze gebieden is dat de huidige manier van landbouwbedrijven kan worden voortgezet.
- Op de veengronden met een kleidek $<$ 40 cm ligt een verhoging van het oppervlaktewater en/of de grondwaterstand richting -40cm voor de hand, als de huidige manier van landbouwbedrijven wordt voortgezet.
- De veengronden met een kleidek $<$ 40 cm kunnen ook worden ingezet voor het realiseren van natte natuur, waterberging en weidevogelgrasland, in combinatie met extensievere vormen van melkveehouderij of andere vormen van landbouw. Ook de aanleg van zonnevelden zou op nattere gronden kunnen passen. Een oppervlaktewaterstand en/of grondwaterstand van 20-30 cm ligt dan voor de hand.
- Het gebied in het noordwesten bestaat vooral uit puur of kleig veen, en ligt tegen de stikstofgevoelige Nieuwkoopse plassen (Natura 2000) aan. Een strook aansluitend aan het

⁵ Natuurontwikkeling Breudijk is nog niet opgenomen op de kaart

N2000-gebied zou als overgangszone kunnen fungeren in ieder geval voor stikstof. Mogelijk kunnen daarnaast in deze overgangszone een aantal opgaven een specifiek plek krijgen in combinatie met agrarische bedrijvigheid.

- Waar mogelijk kunnen we een dynamische vorm van peilbeheer toepassen. Dit betekent dat het oppervlaktewaterpeil kan fluctueren: water tot aan het maaiveld bij piekbuien, en uitzakken (grond)waterstand in drogere perioden. Dit heeft als voordeel dat je bij piekbuien het water niet snel hoeft af te voeren. Onderzoek moet worden gedaan of deze dynamisch vorm van peilbeheer ook bijdraagt aan de zelfvoorzienendheid, wat het effect is op de wateroverlast, hoe dit en op welke schaal ingevuld zou kunnen worden en welk landgebruik daarbij mogelijk zou zijn.

Kanttekening:

Dit is alleen mogelijk als het instrumentarium beschikbaar is, zoals functieverandering naar agrarisch met maatschappelijke doelen, herwaarderen, schadevergoeding of verplaatsingsregeling (zie ook basisvoorwaarden hoofdstuk 1.2).

5. Hier werken we nu al samen aan

Niet alle opgaven vanuit het UPLG zijn nieuw. In Veenweiden de Meije wordt al langer gewerkt aan tegengaan van bodemdaling, een robuust watersysteem, het realiseren van natuur en versterking van de vitaliteit van het landelijk gebied.

NNN

Voor de NNN-gebieden Breudijk-Bijleveld, Kamerik-Teylingen, Bodegraven-Noord Polder Rietveld neemt de gemeente Woerden in het vierde kwartaal van 2024 een besluit met betrekking tot de functiewijziging naar natuur. Het bestemmingsplan voor de Schraallanden langs de Meije (N2000) voor realisatie van resterende ha NNN door aanleg van een bufferzone rondom het N2000-gebied is vastgesteld door de gemeente Woerden, maar tegen dit besluit is beroep aangetekend bij de Raad van State ligt voor heroverweging bij Raad van State. Deze plannen kennen een eigen traject en vormen geen onderdeel van de polderprocessen.

Vernatting en extensivering

Recent is door het Rijk de subsidieregeling Samenwerking in veenweidegebieden en Natura 2000-overgangsgebieden opengesteld. De regeling is gericht op vernatting van veenweiden en extensivering van overgangsgebieden rondom Natura2000. Door samenwerkingsverbanden in Oud Kamerik, Kamerik en Zegveld/Bodegraven zijn projecten ingediend voor de aanleg van waterinfiltratiesystemen. In november wordt hierop een besluit verwacht.

Haalbaarheidsonderzoek mestvergisting

Gebiedscoöperatie 'Ons Polderhart' heeft zich gemeld als partner bij de uitvoering van het UPLG. Tijdens een tweede gesprek bleek dat de boeren kansen zien voor een mestvergister en hiervoor graag een haalbaarheidsonderzoek willen laten uitvoeren. Naar verwachting kan het onderzoek in het najaar 2024 starten.

Aanleg WIS en extensivering in Oud-Kamerik Oost

In samenwerking met RVV en HDSR nemen boeren in de polder Oud-Kamerik Oost het initiatief om de grondwaterstand te verhogen door de aanleg van WIS op 200 ha land. Hierdoor neemt de bodemdaling en de CO₂-uitstoot af. Er worden natuurlijkvriendelijke oevers aangelegd en het aantal melkkoeien en jongvee neemt af bij één bedrijf, waardoor de stikstof uitstoot per hectare afneemt. Voor de realisatie van de plannen is een subsidie aanvraag ingediend van de provincie en bij het Rijk.

Duurzame energie opwek - Proefproject Veenboeren in Beweging.

Er wordt een klein zonneveld aangelegd op het terrein van het Veenweide Innovatie Centrum. We onderzoeken of we doelstellingen bij elkaar kunnen brengen in het veenweidegebied: een verdienmodel voor boeren (zonne-energie), tegengaan van bodemdaling, waterberging, beperken gevolgen klimaatverandering.

Innovatie - Fieldlab Groene Hart

In het Fieldlab Groene Hart werkt het samenwerkingsverband van Boeren met Perspectief, Stichting Wijland, KTC Zegveld, Veenweiden Innovatie Centrum (VIC) en BoerenNatuur aan de ontwikkelrichtingen voor de melkveehouderij in het (westelijk) veenweidegebied. Deze ontwikkelrichtingen worden uitgedacht, maar ook binnen het Fieldlab in de praktijk gebracht.

Doorstart Klimaatlimboeren Groene Hart

Klimaatlimboeren Groene Hart wil - voor een toekomstbestendig veenweidegebied waarin plaats is voor de agrarische sector - de ontwikkeling van toekomstperspectieven voor duurzame en circulaire

landbouw faciliteren en stimuleren. Ze willen de agrariërs faciliteren en stimuleren om praktijkrijpe maatregelen te treffen die passen in de PPLG-context en de bedrijfsvoering. Poldergewijs, bottom-up en al lerende, samen met andere boeren, provincie(s), waterschappen en andere betrokken partijen.

Agrarisch Natuurbeheer (ANLb)

Op dit moment (2024) heeft BoerenNatuur Rijn, Vecht & Venen bij 100 veehouders in deelgebied Veenweiden de Meije beheerovereenkomsten afgesloten. In totaal verzorgen zij ruim 1300 ha weidevogelgrasland, ca. 175 ha water- en slootkanten en botanische weideranden, 9 ha aan landschapselementen en 4 ha zwarte sterngebied.

Utrechtse Monitor Duurzame Landbouw (UMDL)

De provincie stimuleert en ondersteunt agrariërs om aan de slag te gaan om hun bedrijfsvoering te verduurzamen en een aantal belangrijke emissies te reduceren, onder andere ammoniak, nutriënten en broeikasgassen. Hiervoor heeft de provincie de Utrechtse Monitor Duurzame Landbouw ontwikkeld (UMDL) ontwikkeld. Dit is een stimuleringsregeling. Binnen het beheergebied van BoerenNatuur Rijn, Vecht & Venen waar Veenweiden de Meije ligt, doen op dit moment 48 bedrijven mee in de UMDL. (waarvan 16 in Veenweide de Meije). De financiële stimulering van de UMDL is op dit moment overigens niet meer dan een bonus.

6. Hier willen we de komende jaren op inzetten

De contouren van het hoofdstuk staan, maar moeten eerst breder worden gedeeld. Dit vindt plaats in oktober en november. In de Gebiedsagenda Veenweiden de Meije 1.0 die in januari wordt opgeleverd is dit hoofdstuk ook toegevoegd.

7. Hier zijn we (nu nog) niet mee aan de slag

Methaan uit moerasnatuur

Vanuit de Vogel- en Habitatrichtlijn ligt er een opgave voor moerasnatuur. Moerasnatuur vraagt om een hoger oppervlaktewaterpeil; hetgeen kan leiden tot uitstoot van methaan uit veen.

Binnen het Nationaal Onderzoeksprogramma Broeikasgas uit Veen (NOBV) wordt hier onderzoek naar gedaan. In afwachting hiervan heeft de realisatie van moerasnatuur geen prioriteit in deelgebied Veenweiden de Meije.

8. Relevante ontwikkelingen en meekoppelkansen

Er zijn veel relevante ontwikkelingen die impact hebben op of kansen bieden voor deze gebiedsagenda. Hier benoemen we de belangrijkste, waar we tijdens dit proces van op de hoogte moeten blijven.

8.1 Relevante ontwikkelingen

1. *Hoofdpijnenakkoord*

Het Rijk heeft in het Hoofdpijnenakkoord van juni 2024 besloten het transitiefonds niet toe te kennen. Dat fonds is bedoeld voor het bekostigen van maatregelen die nodig zijn om de stikstofbelasting van de natuur terug te dringen, evenals de uitstoot van broeikasgassen door landbouw en landgebruik. Dat betekent niet dat we niet verder kunnen met allerlei opgaven in ons landelijk gebied. Als provincie weten we welke kant we op gaan en met de middelen uit de maatregelpakketten en bestaand beleid, willen we d.m.v. de Utrechtse Aanpak (zie hst.1) met elkaar vormgeven aan de ambities voor een leefbaar en duurzaam landelijk gebied.

2. *Deltabeslissing Zoetwater 2026*

Het verhogen van oppervlakte waterpeilen en grondwaterstanden in het veenweidegebied leidt tot extra watervragen, waaronder een grotere zoetwatervraag. Tegelijkertijd vraagt 'water en bodem sturend' om minder afhankelijk te worden van gebiedsvreemd inlaatwater en neemt de hoeveelheid beschikbaar water in de rivieren af door klimaatverandering. In 2026 komt er een herijking van de Deltabeslissing over de landelijke zoetwaterverdeling.

3. *Toekomstige ontwikkelingen van 'water en bodem sturend'*

De verwachting is dat het structurerend principe 'water en bodem sturend' een harder karakter kan krijgen na de Deltabeslissing. Nu is het een richtlijn, maar de verwachting is dat dit een principe wordt dat zoveel als mogelijk toegepast moet gaan worden, ten behoeve van een toekomstbestendig watersysteem. Dit kan veel invloed hebben op de ruimtelijke keuzes die we met elkaar maken.

4. *NOVEX Groene Hart*

In het ontwikkelperspectief is onder andere het volgende opgenomen: 'Verhoging van grondwaterstanden in veengebieden is onontkoombaar, en zal gedeeltelijk leiden tot een andere landbouw en beperkingen opleggen aan zowel nieuwe woningbouw als aan (industriële) bedrijvigheid. Tegelijk ontstaan grote kansen voor biodiversiteit, nieuwe natuur, recreatie en toerisme, en een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor het midden- en kleinbedrijf, ook in de dienstensector en voor de landbouw passend bij de karakteristieken van het gebied.'

5. *Mogelijkheden zonnevelden en windenergie*

Na 2030 zijn er nieuwe locaties nodig voor grootschalige hernieuwbare energie. De komende jaren wordt beleid opgesteld rond hoeveel wind- en zonne-energie we willen opwekken, en in welke gebieden. De gemeente Woerden wil dit graag onderzoeken in samenhang met andere ontwikkelingen in de verschillende gebieden in Woerden.

8.2 Meekoppelkansen

1. *Groen Groeit mee*

Groen Groeit Mee is de ambitie om recreatief groen, natuur, water en landschap mee te laten groeien met de verstedelijking in de provincie Utrecht. Deze ambitie is via het Pact Groen Groeit Mee onderschreven door 41 partijen. Het UPLG zet in op het combineren van de doelen met andere relevante ruimte vragende ambities en opgaven, zoals Groen Groeit Mee en de energietransitie (23), het versterken van de stad-landrelatie (24) en de bijdrage aan beleefbaar en toegankelijk groen (25). De maatregelen gericht op de groenblauwe dooradering van het landelijk gebied, nieuwe bossen en natuur, de wateropgaven en natuurinclusieve landbouw

vanuit het UPLG dragen ook bij aan de uitvoering van Groen Groeit Mee. Kansen liggen er rondom de kernen, door in de stadsrandzone het agrarisch landschap recreatief toegankelijk en beleefbaar te maken, met (herstel van) kleine landschapselementen en natuurvriendelijk slootrandbeheer. De gemeente zet in op doorontwikkeling van groenblauwe as van Landgoed Bredius tot Landgoed Linschoten in kader van meegroeien van recreatief groen met verstedelijking bij de Poort van Woerden. Het recreatief (beter) ontsluiten van recreatieplas Cattenbroek door brede recreatieve verbindingen met groenblauwe inrichting en meerdere fietsduchten. Via de Grecht wordt een recreatieve verbinding gezocht met de Nieuwkoopse plassen. En een fietsbrug met faunapassages te Bijleveld verbetert de stad-landverbinding.

2. *Wonen en Werken*

In de gemeente Woerden is mogelijk sprake van kleinschalige uitbreidingen ten behoeve van vitaliteit voor de kern, een kleinschalige woningbouwopgave als onderdeel van kwaliteitsversterking in de kernrandzone, of ruimte-voor-ruimte ontwikkelingen. Een gezonde inrichting van de openbare ruimte in het stedelijk gebied met voldoende groen en water draagt bij aan de doelen voor het gebied.

3. *Duurzame energie*

Er zijn veel meekoppelkansen voor duurzame energie, onder andere via de inzet op multifunctioneel ruimtegebruik. We zien bijvoorbeeld goede mogelijkheden voor functiecombinaties met het verhogen van de grondwaterstanden en waterberging in de veenweidengebieden, nieuw bos, groenblauwe dooradering, en bloemrijk grasland dat vlinders, bijen en andere insecten trekt. (Transparante) zonnevelden zijn te combineren met fruitteelt en andere landbouwgewassen en met het houden van bijvoorbeeld schapen en kippen (agri-pv). Duurzame energiebronnen op een deel van een agrarisch bedrijf kunnen bijdragen aan een duurzaam verdienmodel voor het gehele bedrijf. Denkbaar is dat dit ook op 'buurtschapsniveau' gebeurt waarbij de opbrengst van een zonneveld rechtstreeks ten goede komt van enkele agrarische bedrijven. Zonnevelden kunnen op basis van onze Omgevingsverordening tijdelijk in groene contourgebieden worden gerealiseerd, mits de grond daarna als natuur wordt ingericht. Door netwerkcongestie kan duurzame energieopwekking nu nog niet altijd worden benut als verdienmodel. Wanneer zonnevelden of windturbines in lokaal eigendom ontwikkeld worden, kan de omgeving meebeslissen over het plan (bijvoorbeeld landschap, natuurwaarden) en wat er gebeurt met de opbrengsten. Zo worden er vaak gebiedsfondsen opgericht waarmee investeringen in de kwaliteit van de leefomgeving worden gedaan.

4. *Stiltegebieden*

Een gedeelte van het deelgebied is aangewezen als stiltegebied. In deze gebieden wordt de aanwezige rust gehandhaafd. Deze gebieden vervullen een behoefte aan rust en ontspanning en voor de beleving van landschap en natuur. Ter bescherming van de stiltegebieden zijn in de Omgevingsverordening regels opgenomen die geluid producerende activiteiten beperken.

5. *Recreatie*

Voor zowel de ondernemers in het gebied als de bewoners en bezoekers is het belangrijk dat het landschap goed beleefbaar is en blijft. Toegang tot het gebied om er te recreëren draagt bij aan het welzijn van mensen, aan draagvlak voor het behoud van het landschap en aan het verdienmodel van het onderhoud van het landschap.

In het gebied zijn verschillende bovenlokale dagrecreatieterreinen aangewezen. Ook is een gedeelte van het deelgebied aangewezen als recreatiezone. Deze aanduidingen zijn bedoeld om de functie van bestaande (bovenlokale) recreatiefuncties te behouden en nieuwe functies een plek te geven. In deze zones mogen geen ontwikkelingen plaatsvinden die het behoud en de realisatie van recreatief groen belemmeren. Ook is uitbreiding van de recreatieve functies in dit

gebied nodig om aan de groeiende behoefte te kunnen voldoen. In de Omgevingsvisie is het voornemen opgenomen om recreatief gebruik en beleving te integreren met andere functies, zoals natuur, landbouw, energie, erfgoed en cultuur. Indien relevant kan bij de uitwerking van plannen hierbij aansluiting worden gezocht.

Enkele waterwegen in het gebied maken onderdeel uit van het recreatietoervaarnet. Dit is een onderdeel van het recreatief hoofdrouthenetwerk, wat een samenhangend geheel is van regionale routes voor onder andere wandelen, fietsen en varen. Het netwerk verbindt stedelijke gebieden met recreatieve landschappen. Er wordt ingezet op behoud en versterking van het hoofdrouthenetwerk. Bij de uitwerking van plannen kan hierbij aansluiting worden gezocht.

6. Cultuurhistorische hoofdstructuur

Vrijwel het gehele grondgebied van het deelgebied valt onder één of meerdere onderdelen van de cultuurhistorische hoofdstructuur:

- *Agrarisch cultuurlandschap*: dit is het gedeelte van het Groene Hart waar cultuurhistorische waarden liggen in de aanwezige ontginningsstructuur, de boerderijlinten en het waterbeheersingssysteem. Op de kaart Kernkwaliteiten van het landschap (bron: XX) is aangegeven welke structuren in het landschap belangrijk zijn en goed moeten worden ingepast in andere ontwikkelingen in het gebied.
- *Archeologisch waardevolle zone*: de cultuurhistorische waarden liggen vooral in de samenhang tussen verschillende archeologische structuren, elementen en het landschap. De ontwikkeling in polders kan worden versterkt door gebruik te maken van de aanwezige cultuurhistorische waarden.

9. Vervolg

De concept gebiedsagenda 0.1 wordt op 14 november 2024 aangeboden in de Regionale Stuurgroep West. In de gebiedsagenda ontbreekt de inhoud van hoofdstuk 6. In het najaar in een breder verband worden gesproken, getoetst en opgehaald waarmee dit gebied aan de slag wil.

In de eerste versie die in januari wordt vastgesteld zal ook dit laatste hoofdstuk zijn ingevuld.

Daarmee ligt er een uitnodigend en inspirerend kader voor polders of andere samenwerkingsverbanden om aan de slag te gaan met de uitvoering.

De gebiedsagenda 1.0 is echter is het geen eindproduct, maar een begin. Hiermee is een start gemaakt. Maar werken in een dynamische omgeving betekent dat de situatie kan veranderen door politieke besluiten, meer kennis en voortschrijdend inzicht. Dit vraagt om flexibiliteit en adaptief vermogen. Dit betekent dat de komende jaren de gebiedsagenda verder ontwikkeld en verrijkt zal worden, en waar nodig herijkt. Jaarlijks wordt een geactualiseerde versie van de gebiedsagenda opgeleverd. Monitoring van de opgaven en doelbereik op provinciaal niveau krijgt vorm binnen het traject van het UPLG.

De gebiedsagenda schetst het kader voor de polderprocessen. Dat is de ontwerpruimte waarbinnen gebiedspartijen samen aan de slag kunnen met concrete maatregelen die bijdragen aan de doelen (uitvoeringsplan).

Bijlage 1 AHN₄

